

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ ΤΗΣ ΒΙΣΑΛΤΙΑΣ

Προσθήκη στο βιβλίο ΤΑ ΤΕΡΠΙΝΙΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΤΑ ΝΙΓΡΙΤΙΝΑ

Εισαγωγικό σημείωμα

Το ιδιωματικό γλωσσικό υλικό που καταχωρίζεται σε αυτό το αρχείο, δεν είναι προϊόν συστηματικής καταγραφής. Είναι το υλικό που συγκεντρώθηκε κατά την καταγραφή των στοιχείων της παράδοσης της Βισαλτίας και αναρτάται ως προσθήκη στο βιβλίο ΤΑ ΤΕΡΠΙΝΙΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΤΑ ΝΙΓΡΙΤΙΝΑ. Θα συμπληρώνεται συνεχώς, με ό,τι γλωσσικό υλικό της Βισαλτίας θα καταγράφεται στο μέλλον, για να συμπληρωθεί κατά το δυνατό το γλωσσικό υλικό που αναφέρεται μόνο στην Τερπνή και τη Νιγρίτα.

Υπάρχουν και σ' αυτό αρκετές αξιοσημείωτες για την προέλευσή τους λέξεις, όπως: *απκάσ(η)κα, βουκόλος, διορύχονταν, θάλ(η), λιχνά, λιον, λουχιά, λυμαίνον, μαμάρας, σέπητι, σινιάζω, στρίγα κ.ά.*

Καταχωρίζονται επίσης δείγματα γλώσσας, όπως παροιμίες κ.λπ. καθώς και ονόματα παιχνιδιών της Βισαλτίας, που αντιστοιχίζονται με αυτά που περιγράφονται στο βιβλίο «ΤΟΤΕ ΠΟΥ ΠΑΙΖΑΜΕ» (Τππ).

Τελευταία ενημέρωση: 2.3.2024

Καταχώριση: πουρλόκ(ι), παπαρούνα σπιτικιά

Συντομογραφίες και συμβολισμοί

ΤΝ = ΤΑ ΤΕΡΠΙΝΙΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΤΑ ΝΙΓΡΙΤΙΝΑ, αρχ. = αρχαία ελληνική, ελ. = ελεύθερη, ιταλ. = ιταλική, κατ. = κατάληξη, κ. = κοινός, -ή, -ό, λ. = λέξη, μσν. = μεσαιωνική, μετ. = μετάφραση, όν. = όνομα, παιχν. = παιχνίδι, πρόθ. = πρόθεση, Τππ = ΤΟΤΕ ΠΟΥ ΠΑΙΖΑΜΕ, τουρ. = τουρκική, υποκ. = υποκοριστική -ό.

Νγ.= Νιγρίτα, ΑΠ.= Αγία Παρασκευή, ΆΔ.= Άγιος Δημήτριος, Αη.= Αηδονοχώρι, Αμ.= Άμπελοι, Αχ. Αχινός, Βέ.= Βέργη, Δη.= Δημητρίτσι, Λυ.= Λυγαριά, ΝΚ.= Νέα Κερδύλλια, Νι.= Νικόκλεια, Πα.= Πατρίκι, Ση.= Σησαμιά, Τε.= Τερπνή, Χο.= Χουμνικό.

Οι «δεκαδικοί» αριθμοί, που ακολουθούν τις συντομογραφίες των χωριών, δείχνουν τον αύξοντα αριθμό του δημοτικού τραγουδιού στο βιβλίο του συγγραφέα «ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ».

[...] Περιέχουν πληροφορίες για την προέλευση των λέξεων.

> , < Δείχνουν τη φορά στην πορεία της εξέλιξης μιας λέξης.

** Οι πληροφορίες που ακολουθούν είναι ευθύνη του συγγραφέα.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Α, α

- αβλαντίζου**· ρ., *αβλάντζα, αβλάτσα, αφκριέμι* στο κυνήγι και σιγά-σιγά ζυγώνω τα αγριογούρουνα, Στ.
- αγκουμαχάου**· ρ., *-χούσα, -μάχ(η)σ-μάχ(η)σα, α*, ανασαίνω βαριά, βογκώ, [αρχ. ὄγκω = εξογκώνω + -μαχώ (< μάχομαι) > μσν. αγκομαχώ].
- αγκριντιά**, η· ξύλινο οριζόντιο δοκάρι, *Δω του Στέργιου μ', κει του Στέργιου μ', Στέργιους πα στ'ν αγκριντιά*, ΑΠ. 490.0, είναι και ον. για το παιχν. *Σαταλίνα ματαλίνα*, Τππ, σ. 135, [ΤΝ. γκριντιά].
- αγνάδιβι**· ρ., *αγνάντευε, κι μάνα τ' τουν αγνάδιβι 'πού ένα ψηλό μπαλκόνι*, Νι. 651.0, [ΤΝ. αγναδεύου].
- Αγόρου**, η· κύριο όνομα, *Αγόρου στέκει στου σουκάκι(ι)*, Νι. 617.0.
- Αγρουγιόσμος**, ο· φ. που μοιάζει με τον καλλιεργούμενο δυόσμο, *έχει όμως πιο φαρδιά φύλλα, [γιόσμους]*.
- αδειαστάς**, ο· αυτός που *αδειάζει* το καπνό στα *σαρίκια*, [ΤΝ. αδειάζου].
- αδιρφουμοίρια**, τα· μερίδια αδερφών, Στ.
- αετός**, ο· είναι άλλο όν. για το παιχν. κ. *Παμπόρ(ι)*, Τππ, σ. 190.
- άθια**, τα· άνθη, λουλούδια, *να κόψουν τα τριαντάφυλλα τ' άθια τα καρουφύλλα*, Βέ. 592.0, [αρχ. ἄνθος,].
- αίματα**, τα· ποικιλία σταφυλιών.
- αϊρουπλάνου**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. κ. *Αϊρουπλανούδ(ι)*, Τππ, σ. 179.
- ακαλνά**· ρ. καλεί, *εμένα δράκος μ' ακαλνά να πάω να με προυέγει*, Κα. 260.2, [ΤΝ. *ακαλνώ*].
- ακουμπητό**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Κυνηγητό*, Τππ, σ. 108.
- άλαντα**· στον τόπο, [τουρ. alan (= περιοχή, τομέας, δίοδος)+ ta].
- άλαντα... μπανά**· σε ελ. μεταφραση: να ήξερα δεν πήγαινα, ΑΠ. 374.0.
- αλετρόφια**, τα· ξύλινα κομμάτια πίσω από το υνί, που άνοιγαν την αυλακιά.
- Αλισάβη**, η· προφανώς είναι η μητέρα του Βαπτιστή Ιωάννη Ελισάβετ, *φωνάζτε τη θεία μου τη Μαριώ τη θεια μ' την Αλισάβη*, Λν . 669.5.
- αλόγιασα**· ρ., λογάριασα, *σαν τα θκα σ' τα μαύρα μάτια δεν αλόγιασα*, Νι. 618.0, [κ. *λογιάζω* > *λόγιασα*].
- αλογόπρεςες**, οι· μηχανήματα που συμπιέζαν το άχυρο σε δέματα, στις *μπάλες*, με τη δύναμη αλόγων.
- αμάδες**, οι· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Μαγκακατσέλια*, Τππ, σ. 111.
- αμπαρούδ(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Αμπάρ(ι)*, Τππ, σ. 83.
- αμπωχός**, ο· είδος ενδύματος ή καλύμματος· λ. γνωστή από δημοτικά τραγούδια στα πανηγύρια της Νιγρίτας, *αλλ. αμποχάς, χάμπουκας, καμπουχάς*· 1. «Ημείς δεν θα περάσωμεν | του χάροντα την πόρτα | θα τρίξουν τα σανδάλια του | θα βαξ' ο

αμπωχός του» (Ατλαντίς Νέας Υόρκης, 1913, εφημ. Νιγρίτα, 5.5.2016, Γιάννης Θ. Μπάκας). 2. α) «να πας χαμπέρ' στη μάνα μου να φουκαλίσει τις αυλές, | να στρώσει και τον αμποχά, που τον έβαλα τρεις φορές...», (Συμεών Μανασσειδής με τη «Συλλογή ζώντων μνημείων του Ελληνισμού, 1917», αρχεία του Κ.Ε.Ε.Λ. της Ακαδημίας Αθηνών), 673.0 σημ. 4, β) «...να πάει χαμπέρ(ι) στη μάνα μ' | να φουκαλίσει τις αυλές | να στρώσει κι του χάμπουκα...», 673.0, γ) «...χαμπέρι να πάτε τ' μάνα μου | χαμπέρι την αδελφή μου | να φουκαλίσει τις αυλές να στρώσει καμπουχάδες | να στρώσει και το φουστάνι μου το λαμπροφορεμένο», 673.1, [αρχ. ἀμπέχω (= καλύπτω, τυλίγω, αγκαλιάζω, περιτυλίγομαι, φορώ), δεσ και μπέχου].

αναγκασμένους, -(η), -ου: άρρωστος, έχου τον άντρα μ' άρρουστουν, βαριά αναγκασμένουν, Νι. 415.0, [αρχ. ἀνάγκη].

ανάμ: δυσάρεστο επεισόδιο, κακή ανάμνηση, [TN. νάμνια].

ανασθενείς: ρ., είσαι άρρωστη, δεν μας λες, καλέ Μαρία, από ποιον ανασθενείς; Αη. 124.0, [αρχ. ἀσθενέω].

αντ': όταν, Ίβ.

αντίρα, η· ντίρα, Σι., [TN. ντίρα].

αντραλίζονται: ρ., ζαλίζονται, κάνεις τους νιους ζαλίζονται, τους γέρους κι αντραλίζονται, Ζε. 168.0, [TN. ντραλίζουμι].

απκάσ(η)κα, απκάσκι: ρ., τύποι του αρχ. ἀπεικάζω (= απεικονίζω, παραβάλλω προς κάτι), αόρ. ἀπεικασα, Αη., [TN. απεικουσιάνους].

απόσια, τα· το ανήλιο μέρος του δάσους, όλου 'π' τ' απόσια περπατεί κι αριστερά πλαγιάζει, Νι. 416.0, [κ. απόσκιος > απόσκια > απόσια].

απουγυρίσματα, τα· δώρα που δίνει κάποιος ως ανταπόδοση για δώρα που δέχτηκε, κι στα απουγυρίσματα μπουχτσιάδεις να τα φέρνεις, Δη. 599.0, [TN. απουγύρμα, γύρμα 2].

απουμεινάδια, τα· απομεινάρια, Νι.

αραμπάς: ο· είναι άλλο όν. για το παιχν. Αραμπούδ(ι), Τππ, σ. 43.

αραμπουδ(ι), το· είναι άλλο όν. για το παιχν. κ. Ντροκουλιάκ(ι), Τππ, σ. 188.

άρατα, τα· τα αόρατα, να πάει στα άρατα στα πέρατα κι κόμα παραπέρα, Νγ., [αρχ. άόρατος > άρατος > άρατα].

αργουrolάλησι: ρ., σύρι παν στο πηγάδι κι αργουrolάλησι, προφανώς είναι ο τύπος αργουrolάλησι, Δη. 633.4, [TN. αργουrolαλώ].

αρθούν: έρθουν, κι αν δεν αρθούν τ' αδέρφια σου κι αν δεν του μαρτυρήσουν, Νι. 96.0, [TN. έρχουμι].

αριάδ(ι), το· φ. που μοιάζει με τη δάφνη (βάγια), δεν κάνει όμως κλωνάρια, Αη.

αριζικιά, η· η χωρίς ριζικό, η άτυχη, και μένα αυτήν αριζικιά, που ριζικό δεν έχου, Νι. 528.0, [κ. ριζικό].

αρμούρα παπαδιά: είναι άλλο όν. για το παιχν. Αμπάρ(ι), Τππ, σ. 83.

αρνιθοτσιφλιά, η· αρρώστια των μικρών παιδιών, εξαιτίας της οποίας δεν έβλεπαν το σούρουπο και μαζεύονταν μέσα νωρίς, όπως οι κόττες· λέγεται ότι οφειλόταν στην έλλειψη ζάχαρης από τη διατροφή των παιδιών, Αη., **[TN. αρνίθα + τυφλός > (αρνιθοτυφλιά) > αρνιθοτσιφλιά].

αρνίτσ(ι), το· αρνάκι, 'π' αρνί σ' αρνίτσ(ι) να τα κάντς, χίλια να τα απουσώσεις, Νι. 404.0, [κ. αρνί + TN. κατ. -ίτσ(ι)].

άρχους, ο· άρχοντας, *άρχους μι την αρχόντισσα τη σκάλα π' ανιβαίνουν*, Νι. 590.0, [αρχ. άρχων].

ασημουγκέρντανα, τα· ασημένα γιορντάνια, περιδέραια, *κι βγάζ(ει) τ' ασημουγκέρντανα τ'ς κι στα σκυλιά τα βάζει* Νι. 404.0, [τουρ. yordan > γιορντάνι].

ασημουτσόρακα, τα· ασημένα σκουλαρίκια, *βγάζ(ει) τα ασημουτσόρακα τ'ς στα πρόβατα τα βάζει*, Νι., 404.0, [κ. ασήμι + TN. *τσιουράκ(ι)* < τουρ. *çurak* (= σκουλαρίκι)].

ασημουτσουρακλίθκα, τα· αυτά που έχουν/φορούν ασημουτσόρακα, *ποιουνού είναι αυτά τα πρόβατα τ' ασημουτσουρακλίθκα*, Νι. 404.0.

ασετιλίν(η), η· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Ασιτιλίν(η)*, Τππ, σ. 88.

ασίκ(ι), το· είναι άλλο όν. για το παιγν. κ. *Κουκκαλάκ(ι)*, Τππ, σ. 184.

ασίκια, τα· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Τσίκα*, Τππ, σ. 162.

άστρου, το· είναι άλλο όν. για το παιγν. κ. *Παμπόρ(ι)*, Τππ, σ. 190.

ασταρλίκ(ι), το· στο άπλωμα ήταν η εσωτερική πλευρά του, Νι., [TN. *αστάρ(ι)* + *-λίκ(ι)*].

B, β

- βαΐτσα**, η· υπηρέτρια, δούλη, η μια *βαΐτσα μάνισι κι δεν τον παραστέκει*, Χο. 597.3, [αρχ. *βαΐα* (= τροφός, παραμάννα)+ *-ίτσα*].
- βάντς** (άμα)· άμα βάλεις. [TN. *βάζου* 2].
- βαράκια**, τα· ήταν λεπτότατα φύλλα, σαν το αλουμινόχαρτο, από χρυσό ή ψευδόχρυσο (κράμα χαλκού και ψευδαργύρου). Τα χρησιμοποιούσαν κυρίως οι επιγραφοποιοί και οι βιβλιοδέτες για διακόσμηση, [αρχ. *βάρος* + κατ. *-άκι*].
- βαρένου**· ρ., κτυπό, παθ. αόρ. *βαρέθκα, έπισα κι βαρέθκα*, Νι., [TN. *βαράου*].
- βαριά υφάσματα**, τα· πολυτελή υφάσματα για την τοπική ενδυμασία.
- βαριοσκαμματίζει**· ρ., κάνει πολλή σαπουνάδα, *βρίσκω την κόρη που 'πλενε και βαριοσκαμματίζει*, Άμ. 397.0, [αρχ. *βάρος* + TN. *σκάμμα* = σαπουνάδα].
- βάρκα**, η· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Αργαλειός*, Τππ, σ. 44.
- βάρκα**, η· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Κούνις*, Τππ, σ. 61.
- βάρμα**, το· βάρος/βάρημα, βάρος στην ψυχή, *αν έχω και κανένα σφάλμα να μη μου το πάρεις βάρμα*, Πα. 274.0, [αρχ. *βάρος*/TN. *βάρμα*].
- βαρογκοιμάσι**· ρ., κοιμάσαι βαριά, *ξύπνα, ξύπνα, γραμματικέ, και μην βαρογκοιμάσι*, Δη. 597.6, [αρχ. *βάρος* + TN. *κοιμούμι*].
- βάσκαντος**, ο· αβάσκαντος, *κι κατιβαίν(ει) η βάσκαντος κι πίνει το νεράκι*, Λυ. 581.0, [αρχ. *βασκαίνω*].
- βασλικιάς**, ο· ο ψαλίκουρας, Νι.
- βάψι**· ρ., έβαψε, *σι κυπαρίσσι τ' άπλουσα βάψι του κυπαρίσσι*, Νι. 644.0, [αρχ. *βά-πτω* > κ. *βάψω*].
- βιζύρς**, ο· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Τσίκα*, Τππ, σ. 162.
- βιργουκαλαμίζει**· ρ. περνά το στημόνι στα *καλάμια* και από κει στις *βιργούδεις* για το *ίδιασμα*, *μασούριζι, καλάμιζι κι βιργουκαλαμίζει*, Νι. 637.0, [TN. *βιργούδεις* + *καλαμίζου*].
- βόθειου**, το· η βοήθεια, Νι., [TN. *βόθμα*].
- βολές**, οι· φορές, Ζε., [κ. *βολά*].
- βοργά/βουργά**· επιρ. γοργά, *αυτό είνι αντρόγνου βουργά στιφανουμένου*, (Νι. 608.0), *και βγάξει κόρη όμορφη, βοργά σαβαναμένη*, Βέ. 671.0, [αρχ. *γοργός*].
- βούζ(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιγν. κ. *Πλιούκ(ι)*, Τππ, σ. 196.
- βουκόλος**, ο· ο βοσκός των βοδιών, Αη., [αρχ. *βουκόλος*, οι βοσκοί των άλλων ζώων λέγονταν *τσομπάνηδες*].
- βουράτα**, η· ή το μπουράτο, μηχανήμα με το οποίο χώριζαν τα πίτυρα από τα άλευρα και μάλιστα χώριζαν τα άλευρα σε ποιότητες (χοντρό, ψιλό).
- βουσκούσι**· έβοςκε, Δη., [TN. *βουσκάου*].
- βρόγια**, τα· βρόχοι, παγίδες, *στέλνουν τα βρόγια στα βουνά, χρυσές βιργίτσες τ'ς κάμποι*, Νι. 621.0, [αρχ. *βρόχος*].
- βυτίνα μουλυβένια**· βυτίνα με υαλώδη εσωτερική επίστρωση, για αποθήκευση υγρών.

Γ, γ

- γαδούρα**, η· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Σαταλίνα ματαλίνα*, Τππ, σ. 135.
- γαδουρίτσ(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Σαταλίνα ματαλίνα*, Τππ, σ. 135.
- γάζις**, οι· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Μπίλις*, Τππ, σ. 119.
- γαλατσάρ(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Αμπάρ(ι)*, Τππ, σ. 83.
- γαλλικά**, τα· ποικιλία σταφυλιών.
- γαρούφαλες**, οι· *πέρδικες γαρούφαλες*, *πέρδικες σαν το γαρίφαλο*, *δεν ήταν μόνον πέρδικες γαρούφαλες λεβέντικες*, Σι. 580.1, [αρχ. καρύοφυλλον > βεν. garofolo > γαρούφαλο/γαρίφαλο].
- γερ**· επιφ., *αέρας*, *πή-ωχ αμάν γερ αμάν*, *αέρας πήρι τη φουνή*, Νι. 411.0, *δες γιερ*.
- γιάγορος**, ο· *αγόρι*, *μήνα γιάγορος φίλημα σου 'δωσε*; Βέ. 681.0, [*δες και άγουρους*].
- για λα**· *ήθελα να*, *για λα πάου σ' Νιγρίτα* = *ήθελα να πάω στη Νιγρίτα*, Νι., [TN. για 3].
- για λούστηκα**· *να λούστηκα*, *για λούστηκα χτινίστηκα να πάου για να την πάρου*, Νι. 642.0, [TN. για 3 + λούζου].
- γιακοίταχτους**, ο· *ακοίταχος*, *αυτός που δεν τον φρόντισε κανένας*, *γιανάλλαγους γιακοίταχτους πουλύ ήταν ξινιτιμένους*, Νι. 654.0, [TN. κατάζου].
- γιανάλλαγους**, ο· *ανάλλαγος*, *δες γιακοίταχτους*, [κ. ανάλλαγος].
- γιαράδες/-δης**, οι· *πληγές*, *πέντε βάλτε σάβανο κι τ' άλλο στους γιαράδες*, Αη. 130.0, [TN. γιαράς].
- γιασατζή**· *λέγεται γι' αυτόν που του αξίζει το μπράβο*, *το γιασιά*, είναι ο αξιέπαινος, *μια κι χαϊδιμένη*, *τζιάνα μ' γιασατζή*, Νι. 627.1, [τουρ. *yaşa*].
- γίδαζαν**· *ίδιαζαν*, *έκαναν το ίδιασμα του στημονιού*, *στους ουρανούς τα γίδαζαν στους κάμπους τα τυλούσαν*, Λν. 585.0, [TN. *ίδιασμα*].
- γιερ**· *εραστής*, *φίλος*, *να βλέπου του λιβέντη μου*, *αμάν αμάν*, *γιερ γιαρέν'*, *λιβέντη μ' γιερ*, Νι. 130.1, [τουρ. *yâr* (= φίλος, εραστής)].
- γιουλτζής**, ο· *διαβάτης*, *μο ένας γιουλτζής*, *καλός γιουλτζής*, *στέκει και την ρωτάει*, Σι. 393.0, [τουρ. *yol* (= δρόμος)].
- γκαβιά γαδούρα**, η· είναι άλλο όν. για το παιχν. κ. *Σφύρκα*, Τππ, σ. 200.
- γκαγκάφκις**, οι· *πληθ. της λ. γκαγκάφου Νγ.*, στην *Τε. γκαγκαφούσις*.
- γκαζέλια**, τα· *αμανέδες*, Νι. 262.0, *αν θέλτς την πιο μικρότιρη που ζέρ(ει) πουλλά γκαζέλια*, [τουρ. *gazel* (= λυρικό ποίημα)].
- γκαϊντούδα**, η· είναι άλλο όν. για το παιχν. κ. *Σφύρκα*, Τππ, σ. 200.
- γκελ**· *έλα*, *χρησ. στα χορευτικά επιφ.*, *στο γιαλό*, *αμάν γκελ αμάν αμάν*, *στο γιαλό γιαλό πετούσε*, Σι. 4.5, [τουρ. *gelen* (=έρχομαι)].
- γκέο παγκέο**· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Ένα λεπτό κρεμμύδι*, Τππ, σ. 51.
- γκιβρένι**, το· *στο Αηδονοχώρι χρησ. σήμερα τη λ. για να χαρακτηρίσουν άτομο ή ζώο*· είναι ο πρώτος, ο πιο δυνατός, ο αρχηγός μιας ομάδας· *συμπεραίνεται επομένως ότι στο στίχο εννοείται το πιο μεγάλο χαλάζι*, *πέφτουν τα βόλια σα βροχή*,

χαλάζι σαν γκιβρένι, Αη. 299.4, **[κυβερνώ, με κ > γκ, συνηθισμένο στο τοπικό ιδίωμα, και μετάθεση του ρ]..

γκινίσ(ι), το· εργαλείο που άνοιγε την υποδοχή, η οποία δεχόταν τον πάτο του βαρελιού, Αη., [τουρ. *genis* (= φαρδύς, ευρύχωρος)].

γκιουλτζής, ο· διαβάτης, αλλ. *γιουλτζής*, Σι., [τουρ. *yol* (=δρόμος)].

γκλαγκανίζου· ρ., *γκλαγκάντζα*, *γκλαγκάνιζα*, καταπίνω κάνοντας θόρυβο, *τ'ς βρήκι του δειλνό μι του κιφάλ(ι) καζάν(ι) 'πού του ρακί που γκλαγκάνιζαν όλ(η) τ' μέρα*, **[TN, ηχοπ. λ. γκλακ].

γκλίστρα, η· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Γκλίστρα*, Τππ, σ. 48.

γκντώ· ρ., {το «ντ», όπως στη λ. νταούλι}, *γκντούσα*, *γκούτσα*, σκουντώ, σπρώχνω, πρ. *γκούντα*, *γκντάτι*, Αη., [TN. *κουντάου*].

γκούβα, η· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Γκούμακας*, Τππ, σ. 88.

γκουβίτσ(ι), το· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Τρυπούδ(ι)*, Τππ, σ. 158.

γκουβούδα, η· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Τρυπούδ(ι)*, Τππ, σ. 158.

γκουγκδιά, η· είδος δέντρου με μικρούς μαύρους καρπούς, που μοιάζουν στο σχήμα με αχλάδι, Αη., [TN. *γκουγκντάς*].

γκούγκδους, ο· στρογγυλή λαβή σε σκεύη, Αη., [TN. *γκουγκντάς*].

γκουγκούδ(ι), το· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Τρυπούδ(ι)*, Τππ, σ. 158.

γκουλιάσκis, οι· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Καρύδις*, Τππ, σ. 101 και για το παιγν. *Μπίλις*, Τππ, σ. 119.

γκούντα· ρ. σπρώξε, σκούντα, [TN. *κουντάου*].

γκουρλιά, η· η γουλιά, Νγ., *δώσι μι να πιω μια γκουρλιά κρασί*, λ. άσχετη με το *γκουρλίζου*, **[γουλιά].

γκούσκα, η· λαιμάκι, Δη., [TN. *γκάζγκα*].

γκρα· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Γκριο*, Τππ, σ. 89.

γκράνουαρ, τα· ποικιλία σταφυλιών.

γκρημνός· ρ., αναγνωρίζεται ως προστακτική το ρ. γκρεμίζω, γρεμίσου, *σήκω, μαράζι μ', φάι κι πιε, σήκου γκρημνός κι πέσι*, Νι. 147.1, [αρχ. κρημνός > μγν. κρημνί ζω > γκρεμνί ζω > γκρεμίζω].

γκριντιά, η· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Σαταλίνα ματαλίνα*, Τππ, σ. 135.

γκρίτσα γκρίτσα τσέλα· στα ιταλικά *greca* = διακοσμητική γραμμή ζικ-ζακ, δεξ και *τσέλα* (= η τσότρα).

γλαρί, το· πελαργός, Δη., [αρχ. γλάρος].

γλυκάδια, τα· τηγανισμένα κομμάτια φύλλων ζύμης, που ήταν διπλωμένα σαν να ήταν φιόγκοι, γι' αυτό λέγονταν και *φλιουγκούδια*.

γουνιέμι· ρ., βιάζομαι, σπεύδω, δεν έχω καιρό, αγωνίζομαι, Νι., [TN. *αγουνιέμι*].

γραμμή, η· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Μπαξίσι(ι)*, Τππ, σ. 117 και για το παιγν. *Πλακουτό*, Τππ, σ. 131.

γραμμούδα, η· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Πλακουτό*, Τππ, σ. 131.

γρουνούδια, τα· 1. μικρά γουρούνια, 2. αγριόχορτο με καρπούς σαν καρύδια από το οποίο κάνουν φάρμακο παυσίπονο, Νι., [το 2 είναι οι καρποί του φυτού *τάτουλας*, στραμώνιον, *Datura stramonium*, TN. *τάτλας*].

γύρος· προσωρινή συσκευασία ξηρών φύλλων καπνού, [TN. *γύρους*].

γυροῦδ(ι), το· το γύρω μέρος από την πίτα, το *γουνιάδ(ι)* της Τερπνής, Νι., [κ. γύρος + υποκ. κατ. -οῦδ(ι)].

γύρω γύρω ὄλοι· είναι ἄλλο ὄν. για το παιχν. *Γύρου γύρου ὄλις*, Τππ, σ. 49.

Δ, δ

- δα·** μ., θα, *σι δικαπέντι μέρις πάλι δα έρτου γω*, Νι. 13.1, [δες TN. *δα*].
- δάσια**, τα· τα δάση, το δάσος, *γραμματικός μας πλάγιασι κατ 'π' τα δασιά τα δάσια*, Δη. 597.6, [αρχ. δάσος, δεσ ανάλογο στα TN. *κάλλια* < αρχ. το κάλλος] .
- δάγλου**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Φιδούδ(ι)*, Τππ, σ. 173.
- δευτεραίο**, το· το φόρεμα της νύφης για τη Δευτέρα μετά το γάμο.
- διάσου**· ρ., προστακτική του διάζομαι, *και το σφοντύλι φώναζε διάσου και μένα ρόκα*, Χο. 499.0, [TN. *ιδιάζουμι*].
- δικαδικό**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Τριώτα*, Τππ, σ. 154.
- διορύχνονταν**· ρ. *σημιάτιζε μεγάλα κύματα, κι η θάλασσα διορύχνονταν τα κύματα δακρύζαν*, θα μπορούσε να γραφεί και *διωρύχνονταν* (=μούγκριζε), ΆΔ. 669.6, [< αρχ. διορύσσομαι (= ανασκάπτω)· < αρχ. διωρύομαι (= βρυχώμαι)].
- δίπλες**, οι· το γλυκό *γλυκάδια*, οι γύροι που γίνονταν στους κυκλικούς χορούς, όταν οι χορευτές ήταν πολλοί και δε χωρούσαν σε ένα γύρο, *έκαναν δυο δίπλις χουρό*, [αρχ. *διπλοϋς* > *διπλώνω*].
- διπλουτά**, τα· διόροφα, *να κάνου σπίτια διπλουτά κι ανώια πιο μιγάλα*, Νι. 600.0, [αρχ. *διπλοϋς*].
- δο μ' φουτιά**· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Δο μ' κυρά μ' φουτιά*, Τππ, σ. 19.
- δοκθώ**· ρ., όταν· *δοθκθώ* = όταν *θυμηθώ*, όταν *βάλω* στο μυαλό μου, *όταν δοκθώ* κι όταν *θυμηθώ*, Νι. 659.0, [TN. *δοκιούμι* < αρχ. *δοκέω*].

Ε, ε

έεις: ρ., τύπος του έχω, έχεις, Δη., [ΤΝ. έχου].

έεις δγίει: έχεις δει, Δη., [δες έεις + ΤΝ. δγιω].

έκα: ρ., τύπος του σταματώ, στάματα, στέκα, Σι. **[στέκα].

εκλουθάμι: ρ., ακολουθούσαμε, Δη., [κ. ακολουθώ].

ελντέρι μου: χρησ. ως γύρισμα στα δημοτικά τραγούδια: *και κείνου σένα μοιάζει, ελντέρι μου*, ΑΠ. 604.0, **[τουρ. el (= χέρι) + deri(=δέρμα)].

ένα λευκό κρεμμύδι: είναι άλλο όν. για το παιγν. *Ένα λεπτό κρεμμύδι*, Τππ, σ. 51.

έντιρ μας: γύρισμα στα δημοτικά τραγούδια, που χρησ. όπως το κοινό «καλέ μου», *ένα πουλί καμπίσιου, έντιρ έντιρ μας*, Νι. 646.0, **[τουρ. ender (= σπάνιος, δυσεύρετος)].

ερεθύμησα: ρ., πεθύμησα, *μωρ', δεν είδα την Παγόνα μ', ερ, την ερεθύμησα*, Αη. 42.6, [ΤΝ. αραθυμώ].

έσπρινσκαμι: ρ., σπέρναμε, Νι., [ΤΝ. σπέρνου, για τη σημ. του -σκ- δες ΤΝ., στο αρχείο ΕΙΣΑΓΩΓΗ, σ. 31, § 3.2.1.γ'.

εφράμ: κόσμος, *σαν το 'μαθε ο Ρουσόμ μπέης, εφράμ μαζεύει*, Αη. 333.0, **[τουρ. evren(=σύμπαν, κόσμος)].

Z, ζ

ζακόνι, το· έθιμο, συνήθεια, *μείς αντέτ(ι) δεν το 'χουμι, ζακόνι στου χουριό μας*, Νι. 421.0, [μσν. ζακόνιν].

ζαμπνάκ(ι), το· είναι άλλο όν. για το παιχν. κ. *Σφύρκα*, Τππ, σ. 200.

ζαμπόκου, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. κ. *Πλιούκ(ι)*, Τππ, σ. 196.

ζαμπούνα, η· είναι άλλο όν. για το παιχν. κ. *Σφύρκα*, Τππ, σ. 200.

ζαμπούρ(η)ς, ο· ο γυναικάς, ο μπερμπάντης, [τουρ. zampara > ζαμπαράς].

ζβνια, η· η βνια, *πάτσι ζβνια*, [πάτησε σε βουνιά > *πάτσι σε βνιά* > *πάτσι σ' βνια* (και επειδή το «σ» πριν από τα ηχηρά σύμφωνα προφέρεται ως «ζ») > π.χ. σβούρα, σμήνος > *πάτσι ζ' βνια* > ζβνια].

ζιάβιτκου, το· το απάνεμο μέρος, το *σουπέρ(ι)*, ΤΝ., Αη., [ΤΝ. ζιάβιντκου, τουρ. zaviye(= γωνία, κελί ερημίτη) + -τκου].

ζνάρ(ι) τ'ς Παναΐας, το· το ζωνάρι της παναγίας, το ουράνιο τόξο, Δη. [ΤΝ. ζνάρ(ι)].

ζούμπουρ· πιθανώς είναι από το τουρ. cümbür (=όλοι μαζί), *ένα Σαββάτο βράδυ, ζούμπουρ τάμπουρ καριοφίλι*, Νι. 41.0.

ζυγιές, οι· ζεγγάρια, συγκροτήματα με ζουρνάδες και νταούλια, *κι δικαπέντι φλάμπουρα κι ινιά ζυγιές νταούλια*, Νι. 421.0, [αρχ. ζυγόν > ζυγός (=διπλός)].

ζύμ(η)· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Κουτσοιλό(ι)*, Τππ, σ. 107.

ζύμ(η)-ζύμ(η)· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Κουτσοιλό(ι)*, Τππ, σ. 107.

ζύμ(η)-προυζύμ(ι)· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Κουτσοιλό(ι)*, Τππ, σ. 107.

H, η

ηρθούς· ρ., πρ. του έρχομαι, Νι., [ΤΝ. *έρχουμι·πρ. έρχουν /ήρχουν*].

ήρχους· ρ., τύπος του έρχομαι, να έρθεις, Νι. [ΤΝ. *έρχουμι*, δεσ και *ηρθούς*].

ήφιρνισκαμι· ρ., φέρναμε, Νι., [ΤΝ. *φέρνου*, δεσ και *έσπιρνισκαμι*].

Θ, θ

θάλ(η), η· η σπίθα, τα πουρνάρια βγάζουν πουλλές θάλις, Αη., [αρχ. αιθάλη/αίθαλος (=φλόγα που καπνίζει)].

θάμαξαν· αναγνωρίζεται ως τύπος του κ. ρ. θαυμάζω, γ' πληθ. προσ. στον αορ., χρησ. όμως μόνο στην περίπτωση που αναφέρονται στη βασκανία· του θάμαξαν του κουρτσούδ(ι) κι γίνκι χάλια = το θαύμασαν (και ως εκ τούτου το βάσκαναν) το κοριτσάκι ..., Νγ., [αρχ. θαύμα > λαϊκ. θάμα > θάμασμα (Μπαμπινιώτης), θαυμάζω > θαμάζω > στον αορ. θάμαζα, (όπως φωνάζω > φώναξα, τινάζω > τίναξα κ.ά.) > και γ' πληθ. θάμαξαν].

θελά· ρ. τύπος του θέλω, θέλω να, κι πόψι θελά κατεβείς στις εκκλησιάς την πόρτα, Λυ. 574.0, [ΤΝ. θαλά].

θα σ'· δικά σου, σαν τα θα σ' τα μαύρα μάτια δεν αλόγιασα Νι. 618.0, [ΤΝ. θακος].

θρασκιάς, ο· ο βόρειος άνεμος, ο αναιδής, ο θρασύς άνθρωπος, Αη.

θυμίσματος (χορός)· χορός δεισιδαιμονίας, (7 ζευγάρια χορεύουν το χορό του θυμίσματος και κάνουν 7 γύρους, από 7 βρύσες παίρνουν νερό για το βλαμμένο, Τρι., Λ.Β.).

I, ι

ιλαλάχ: ένας είναι ο Θεός, φτάνει πια, *Μια τουρκοπούλα στο τζιαμί -γιαρ, γιαρ αμάν-το ιλαλάχ φωνάζει*, Σι. 133.1, [τουρ. illallah].

ιλιέ: με, μαζί με, *έλα, έλα, φίλε, μι ντ' ιλιέ να σε πω δυο λόγια κρυφούτσικα*, Λυ. 584.0, [τουρ. ile].

ινιάπιτρου, του· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Τσίβους*, Τππ, σ. 161.

ιν-καλή, ιν-καλό: η συλλαβή ιν-, χωρίς να είναι στοιχείο της ιδιωμ. γλώσσας, λέγεται στα τραγούδια, αλλά προφέρεται και στους στίχους, *ζικίνησι κι πήγινι στην ιν-καλή τ' να πάει*, Νι. 620.0.

ισαρμαεύισι: ρ., σε ελ. μετ. σημ. έρχεσαι σε μας, *συ, Μπούλα μ', δεν ρουμεύισι κι δεν ισαρμαεύισι*, Νι. 305.0, **[τουρ. sarmak(= παραδέχομαι, υιοθετώ, κλπ.) + ελλην. κατ. -εύομαι > σαρμαεύουμι > ισαρμαεύουμι].

ιστρανάκια, τα: αγορασμένα, *άσπρα ιστρανάκια έπλυνε και μαύρα εφορούσε*, Βέ. 389.0, [τουρ. iştirā (= αγορά)].

ιστρατιά, η: δρόμος, στρατά, *ανάμισα στην ιστρατιά δυο δέντρα φυτιμένα*, Νι. 608.0, [ΤΝ. *στράτα*].

ισχράμ: παραδώσου, *ισχράμ, ωρέ Μητρούση, ετούτη τη στιγμή*, Νι. 330.0, **[τουρ. iska (=αποτυχία) + ram(= δαμάζω)].

Κ, κ

- καβαλάρια**, τα· οριζόντια ξύλα της στέγης, που συνδέουν τους παπάδες στην κορυφή τους.
- κάηκιουσα, -σι**· κάκιωσα, -σε, *κι γω ο νιος του κάηκιουσα, πήγα στη μάνα μου κλαίμινους*, Νι. 622.0, [αρχ. κακός > κακίωνω].
- καζίκ(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Χαρτσ, Τππ, σ. 176*.
- καθόντα**· χρησ. ως επιρρ. μετοχή, καθισμένος, *καθόντα τρών', καθόντα πίν', καθόντα τραγουδούσαν*, Αη. 276.0, [ΤΝ. καθόντας].
- καϊλιάς**, ο· χορταρικό με άσπρα λουλούδια σαν χωνάκια, *δω του Στέργιου μ', κει του Στέργιου μ', Στέργιους κατ απ' τον καϊλιά, ΑΠ. 490.0*.
- καλάμιζι**· ρ., τύλιγε το στημόνι στα καλάμια, *μασούριζι, καλάμιζι κι βιργουκαλαμίζει*, Νι. 637.0, [ΤΝ. καλαμίζου].
- καλαμπόκι του φιδιού**· το κ. φιδόχορτο.
- καλεστάρηδες**, οι· αυτοί που πηγαίνουν τα καλέσματα του γάμου.
- καλισταροί**, οι· *οι καλεστάρηδες/οι καλιστάδες*.
- καλάμ(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Αραμπούδ(ι)*, Τππ, σ. 43.
- καλαμαριά**, η· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Σβούρα*, Τππ, σ. 137.
- καλουγιράκ(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Καλουγιρούδ(ι)*, Τππ, σ. 100.
- καλουγιρίτσ(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Καλουγιρούδ(ι)*, Τππ, σ. 100.
- καλουρού**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Καλουγιρούδ(ι)*, Τππ, σ. 100.
- καμμύσια**, η· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Κλείνους*, Τππ, σ. 102.
- καμμύτσα**, η· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Κλείνους*, Τππ, σ. 102 και για το παιχν. *Τούλα λασίτι*, Τππ, σ. 153.
- καμμύτσια**, η· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Κλείνους*, Τππ, σ. 102.
- καμπούλ(ι)**, το· αποδοχή, παραδοχή, [τουρ. kabul (=παραδοχή, ομολογία κ.λπ.)].
- καμπουχάς**, ο· δεξ *αμπωχός*.
- καμπράν(ι)**, το· το *ντουλάπ(ι)* του καφέ, Δη.
- καπνατζήδικα**, τα· (ρούχα) του καπνού, τα καπνατζήδικα, [ΤΝ. καπνατζής].
- καπνόπανα**, τα· τα πανιά για το σκέπασμα του καπνού.
- καρκαδέλια**, τα· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Μαγκακατσέλια*, Τππ, σ. 111.
- καρκιλιάζου**· ρ., χτυπά την *καρκέλα* της εξώπορτας, *την πόρτα εκαρκέλιαζαν, την πόρτα καρκιλιάζουν*, Νι. 363.0, [ΤΝ. καρκελίζου, καρκέλα].
- καρουλάκια**, τα· είδος συσκευασίας.
- καρουφυλλούδι**, το· γαριφαλάκι, *θαρρείς δε σι θυμούμι, καρουφυλλούδι μου*, Νι. 656.0, [ΤΝ. καρουφύλλ(ι)].
- καρφί**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Χαρτσ, Τππ, σ. 176*.
- κασαβέτια**, τα· στενοχώριες, *μον με βαρούν τα ντέρτια μου τ' αντρού μ' τα κασαβέτια*, ΝΚ. 359.0, [τουρ. kasavet].
- κασσίδα**, η· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Μουντζούρς*, Νι. Τππ, σ. 116.
- καταής**· επίρρ. καταγής, *απ' τα μαλλιά τον πιάσανε και καταής τον βάζουν*, Σι. 331.0, [ΤΝ. καταή].

- καταλείς με**· ρ., τύπος του καταλύω, *αν είσαι Τούρκος φάγε με, Οβραίος καταλείς με*, Αη. 427.1, [κ. καταλύω].
- καταπάτσι του**· ρ., κέρδισέ το, *σύρι γύριψί του, μάνα μ', καταπάτσι του*, Νι. 641.0, [TN. καταπατάου].
- κατασάρκ(ι), το**· η φανέλα, Νι., [κ. πρόθ. κατά + κ. σάρκα].
- κατέλυσέ με**· ρ., φάγε με, *αν είσι ξένους φάι μι, σκύλους κατέλυσέ με*, Αη. 427.1, [κ. καταλύω].
- κάτσι**· ρ., αορ. του κάθομαι, *έκατσε, κάτσι στου δρόμου και λαλεί*, Νι. 655.0, [TN. κάθουμι].
- κατσιούλα**, η· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Μαγκακατσέλια (παρόμοιο)*, Τππ, σ. 111.
- Κατσιώτισσα**, η· δηλώνει καταγωγή, άγνωστη όμως για τις γυναίκες που τραγούδησαν, *μια κόρη μια Κατσιώτισσα κι μια Κατσιουτουπούλα*, Νι. 637.0, [Σε νταρνάκιο δημοτικό τραγούδι, (δες *Σερραϊκά Ανάλεκτα 1993-1994*, σελ. 237, άρθρο της Έ. Παπαδημητρίου), υπάρχει ο στίχος «μια κόρη μια Καρσιώτισσα κι μια Καρσιωτοπούλα», που οδηγεί στο χωριό της Ηλείου Καρίτσα, οπότε το σχήμα είναι, Καρίτσα > Καρσιώτισσα > Καρσιώτισσα > Κατσιώτισσα].
- καυλουμαχάου**· ρ., -χούσα, -μάχ(η)σα, βρίσκομαι σε ερωτική υπερδιέγερση, [αρχ. καυλός + -μαχώ (< μάχομαι)].
- καυόλαδο**, το· το έκαναν ρίχνοντας μέσα σε λάδι φαγητού το χυμό που είχαν οι κηκίδες της φτελιάς, και το χρησιμοποιούσαν για φάρμακο, σε κοψίματα από δρεπάνι, τσεκούρι ή μαχαίρι.
- καψουλέου**· ρ., παραπονιέμαι για κάτι που δεν πήγε καλά, για αρχ. χρόνους *δες λεξ. λεου (καψου-λέου)*, [Νγ. καψου- + λέω,].
- κεφαλάρ(ι)**, το· το κεντρικό μέρος της ρόδας του κάρου, που γινόταν κυρίως από *πουρναρίσιου ξύλου*, πάνω στο οποίο στηρίζονταν τα *παρμάκια* και η *πουρειά*· η μπορντούρα στα υφαντά κιλίμια και σινδόνια.
- κιουμέρ(ι)**, το· δερμάτινο πορτοφόλι.
- κιρατζής**, ο· αγωγιάτης, μεταφορέας, [τουρ. kiracı (= ενοικιαστής, μεταφορέας)].
- κλαίμινους**, ο· κλαμένος, *κι γω ο νιος του κήκιουσα, πήγα στη μάνα μου κλαίμινους*, Νι. 622.0 [TN. κλαίου].
- κλειδί**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. κ. *Πατλάκ(ι) 2*, Τππ, σ. 195.
- κλέφτις**, οι· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Τούλα λασίτι*, Τππ, σ. 153.
- κλέφτικου**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Τούλα λασίτι*, Τππ, σ. 153.
- κλέφτις**, οι· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Τούλα λασίτι*, Τππ, σ. 153.
- κλούτσα**, η· η γκλίτσα του βοσκού, Δη., είναι κ. *Λάστιχα*, Τππ, σ. 187. [TN. κλούτσα].
- κλωντήρ(ι)**, το· μπουκάλι γεμάτο με κρασί σκεπασμένο με ένα γαρίφαλο, που το είχαν μαζί με τα δώρα που πήγαιναν στις *ουκνές*, Νι., [μσν. κρωτήριον > κροντήρι (=πλήνιο αγγείο νερού) και ρ>λ, δες και *κρουντήρ(ι)*].
- κλωτσηδόν**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Κυνηγητό*, Τππ, σ. 108.
- κνηγίτσ(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Κλείνους (παράλλαγή)*, Τππ, σ. 102.
- κνούδα**, η· λίγη τεμπελιά, μικρή *κνια*, Αη., [TN. κνια].
- κολ βαπόρι**, το· περίπολος στη θάλασσα, *να και το κολ βαπόρι που βγαίν(ει) από μπροστά*, Ίβ. 358.0, [τουρκ. kol (= περίπολος) + κ. βαπόρι].

- κολοκυθιά**, η· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Κουλουκυθιά*, Τππ, σ. 31.
- κόνιψαν**· ρ., τύπος του κ. κονεύω, κάθησαν στα κλαδιά, *σαν κόνιψαν κι οι πέρδικις βάψαν κι τα νυχούδια τ'ς*, Νι. 644.0, [τουρ. *konak* > κονάκι].
- κονούστιβε**· ρ., σύχναζε, συναναστρεφόταν, *με την τουρκιά κονούστιβε και με τ'ς Αρβανιτάδες* ΑΠ. 292.0, [δες *κονούστιζε*].
- κονούστιβε/ κονούστιζε**· ρ., σύχναζε, συναναστρεφόταν, *με την τουρκιά κονούστιβε και με τ'ς Αρβανιτάδες*, ΑΠ. 292.0, *με την Τουρκιά, αχ, με την Τουρκιά κονούστιζε*, Βέ., 292.1, [τουρ. *konuş* (= εγκαθίσταμαι προσωρινά)].
- κορόιδο**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Κορόιδου*, Τππ, σ. 106.
- κορόνα**, η· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Κορόνα γράμμα*, Τππ, σ. 106.
- κορόνες**, οι· σχέδια στην ύφανση.
- κοσκινάδια**, τα· δώρα στο γάμο, [ΤΝ. *κουσκνάδια*].
- κοσκινάρα**, η· συσκευή για να απομακρύνουν από τα *καρδίτσια* του βαμβακιού τα ξερά φύλλα του φυτού.
- κότσ(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Τσίκα*, Τππ, σ. 162 και για το παιχν. *Κουκκαλάκ(ι)*, Τππ, σ. 184.
- κότσια**, τα· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Κουκκαλάκια*, Τππ, σ.
- κούκλες**, οι· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Κουκλούδεις*, Τππ, σ. 60.
- κούκλις, οι**, οι· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Κουκλούδεις*, Τππ, σ. 60.
- κουκλίτσ(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Κουκλούδεις*, Τππ, σ. 60.
- κουκουμάφκα**, η· κουκουβάγια, Δη. [ΤΝ. *κουκουβάια*].
- κουκουρίκους**, ο· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Μαγκακατσέλια*, Τππ, σ. 111.
- κούκους**, ο· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Φίτσιους (παρόμοιο)*, Τππ, σ. 174.
- κουλόκθα ρουμανίσια**, η· η *κρατούνα*, η νεροκολοκύθα, ο καρπός του φυτού *Lagenaria vulgaris* (λαγηνάρια η κοινή, η φλασκιά). Το ότι δεν είναι απλώς μια κολοκύθα φαίνεται από τη σημασία που έχει η παροιμιώδης φράση, «*Κιφάλ(ι) αγύρ-στου, κουλόκθα ρουμανίσια*», για να για να χαρακτηρίσει τους ξεροκέφαλους, τους *κρατονάδες* κατά την τοπική διάλεκτο.
- κουμμένου**, το· η λ. χρησ. μτφ. για το κύριο όνομα, *δε θμούμι ποιο είνι του κουμμένου τ' = δε θμούμαι το (υποκοριστικό) όνομά του*, [κόβου > κομμένο, (κομμένο όνομα = υποκοριστικό όνομα)].
- κουμπάκα φιδίσια**, η· το κ. φιδόχορτο.
- κουμπανιές**, οι· σφοροί, *κάμνει τα χιόνια κουμπανιές χαλάζι πιτρουμένου*, Νι. 651.0, [ΤΝ. *κούπους*].
- κούμπιλα**, τα· τα δώρα που έδιναν στα παιδιά όταν έλεγαν τα κάλαντα, *κι κόσμους κι τα κούμπιλα κι ο βασιλιάς ατός του*, Λυ. 574.0, [λατ. *cubilis* (= το δώρο)].
- κούνια**, η· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Τραμπάλα*, Τππ, σ. 77.
- κούνιες**, οι· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Κούνις*, Τππ, σ. 61.
- κουνόμσα**· οικονόμησα, [ΤΝ. *κουνουμάου*].
- κουντούρς**· δες *λεξ.*, είναι και *κούντουρους*.
- κουριαστής**, ο· το μεγάλο πριόνι για δυο άτομα, ο *καταρράκτης* της Νιγηρίτας, Αη.
- κουριλούσις**, οι· οι κουρελούδες.
- κουρμούδ(ι)**, το· κορμάκι, *τίνους κουρμούδ(ι) τονν παραστέκ(ει) κι του δικό μου λιώνει*, Νι. 130.1, [κ. κορμί + ΤΝ. κατ. -ούδ(ι)].

κουρόνα γράμματα: είναι άλλο όν. για το παιχν. *Κουρόνα γράμμα*, Τππ, σ. 106.

κουρσιούμ(ι), το: είναι άλλο όν. για το παιχν. κ. *Πατλάκ(ι) 2*, Τππ, σ. 195.

κουρσιούμια, τα: είναι άλλο όν. για το παιχν. *Μπίλις*, Τππ, σ. 119.

κουρτουλούσ(ι), το: σωτηρία, *άλαντα ντουσ(ι)μάν(η)*, *άλαντα πισ(ι)μάν(η)*, *κουρτουλούσ(ι) μπανά*, ΑΠ. 374.0, [τουρ. kurtulus].

κούρτσιους, ο: είναι άλλο όν. για το παιχν. *Σβούρα*, Τππ, σ. 137.

κουτάζ(ι), το: το χοντρό σπυρί από το στάρι. Τα χοντρά στάχυα, τα πιο δυναμωμένα, που δεν αλωνίζονταν με τη δοκάνη καλά, τα μάζευαν από κάθε αλώνισμα και στο τέλος όλα μαζί τα πατούσαν με την *πέτρα*, τον ειδικό πέτρινο κύλινδρο για τα αλώνια. Τα σπυριά που μάζευαν από αυτήν τη διαδικασία, επειδή ήταν τα πιο καλά, τα κρατούσαν για σπόρο, Αη.

κουτουλούκ(ι), το: θέση κυνηγού ψηλά.

κουτροπάντα, η: είναι άλλο όν. για το παιχν. *Πάντα*, Τππ, σ. 124.

κουτσάλους, ο: είναι άλλο όν. για το παιχν. *Κουτσουλόν(ι)*, Τππ, σ. 107.

κουτσέλια, τα: είναι άλλο όν. για το παιχν. *Μαγκακατσέλια*, Τππ, σ. 111.

κουτσ(ι)λάδης, οι: βρισιά, Αη., [ΤΝ. *κουτσιλιά*].

κουτσιλιάρς, -ρον: αυτός που φροντίζει μόνο τις κότες και καθαρίζει τις κουτσουλές/κουτσιλιές τους: η λ. χρηση. ειρων. για άτομα με μειωμένες ικανότητες, [*κουτσιλιά + -άρς*].

κουψουχρονιά: δεξ λεξ. *καψουχρονιά* [Νγ.].

κουψόχρονους, ο: αναφέρεται σε κακό μήνα, όπως η κοψοχρονιά σε κακή χρονιά. [Τε. κόβω + χρόνος].

κράξιμο στην ψυχή: έβαζε η θεραπεύτρια το αφτί της στο στήθος του αρρώστου, έλεγε κάποια λόγια που δεν τα ξέρουμε, και τον καλούσε για την άλλη μέρα: τρεις φορές πήγαινε ο άρρωστος στη θεραπεύτρια και γλίτωνε από τις φοβίες του.

κρασί πατατράβα: κρασί δηλαδή που γινόταν από μούστο που τράβηξαν αμέσως μετά το πάτημα των σταφυλιών, όπως η ρετσίνα.

κροντήρ(ι), το: ποτήρι, Δη., [μσν. κρωτήριον(=εκείνο που κρώνει το νερό) > κροντήρι, δεξ και *κλωντήρ(ι)*].

Κρουσουβνούδια, τα: παιδιά από τα Νέα Κερδύλλια, *τρια Κρουσουβνούδια πιάσανε, πιάσαν να τα κρεμάσουν*, Αη. 281.0, [ΤΝ. *Κρούσουβου*, το παλιό όνομα των Νέων Κερδυλλίων].

κρυβούμι, θα: ρ., θα κρυφτούμε, Δη., [ΤΝ. *κρύβου*].

κρυφτό, το: είναι άλλο όν. για το παιχν. *Κλείνους*, Τππ, σ. 102.

Λ, λ

- λάβανο**, το· λίβανο, *παράδεισο και λάβανο και καθαρή ψυχούλα*. ΆΔ. 669.6, *[συμφ. των λ. λίβανον και αρχ. λάδανον/λάβδανον].
- λάινα**, τα· οι καρποί της αγριοτριανταφυλλιάς, οι *μπαμπουρόκις* της Τερπνής, Νι.
- λαντζαρί σταφύλι**, το· ό,τι το *ραντζαλί σταφύλι, κάνει σταφύλι λαντζαρί και το κρασί μωσχάτο*, Σι. 114.0, *[ραντζαλί, και αντιμετάθεση των «ρ», «λ»].
- λάστιχου**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. κ. *Λάστιχα*, Τππ, σ. 187.
- λαφουμίσια**, τα· τα ελαφάκια, *βλέπου τα λάφια να βουσκούν μαζί με λαφουμίσια*, Νι. 416.1.
- λαχτιντούδι**, το· το μικρό ζώο που θηλάζει, να *ξυπνάει σα λαχτιντούδι*, Νι. 716.1, [λατ. lax, lactis > lactendus].
- λε, λεί**· επιφ., αντίστοιχο του «βρε», *ε ρε, πο 'χ(ει) ασημένιον, μα λεί μα, αργαλειό και φιλντισένιο χτένι*, Σι. 390.3.
- λημνιόνας**, ο· ποικιλία σταφυλιού.
- λιανόραμμο**, το· ραμμένο με λεπτή κλωστή, *φουστάνι μου λιανόραμμο και πυκνοτασιασμένο*, Αη. 276.0, [λιανός (=λεπτός) + ράμμα].
- λιανουπιρπατσιά**, η· περπατησιά με μικρά και χαριτωμένα βήματα, *η τρίτη η μικρότερη στη λιανουπιρπατσιά της*, Νι. 610.0, [κ. λιανός + ΤΝ. πιρπατσιά].
- λιανοφάσουλα**, τα· τα *λιανοφάσλα*.
- λιβάντα**, τα· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Κουτσουλόν(ι)*, Τππ, σ. 107.
- λιβέντρα**, η· λεβέντισσα, *άσπρη κι φουρισιά σου, λιβέντρα μου*, Νι. 640.0, [ιταλ. leventi > λεβέντης].
- λιλίτσι**, το· στεφάνι στολισμένο με λουλούδια, το στεφάνι του γάμου, το λουλούδι που βάζουν στο πέτο του γαμπρού, ΝΙ., *άντρι λιλίτσι δροσερό και νιο στεφανωμένο*, Βέ., Αη. 611.0, [λιλί + ΤΝ. κατ. -ίτσ(ι)].
- λιμουνίτσι(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Λιμουνόπιτσα*, Τππ, σ. 63.
- λιμουνόκουπις**, οι· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Λιμουνόπιτσα*, Τππ,
- λιον**· καλό, *παίρνου τη στράτα του στρατί του λιον του μουνουπάτι*, Νι. 663.0, *[αρχ. ώραϊον > ώριόν > ωργιόν > γιον > λιον, με γ > λ, δεξ και Ετυμ. Λεξικό του Ανδριώτη στα λήμματα ώρια, ώριος].
- λιουφκάδια**, τα· τα *λιφκάδια*.
- λιχνά**, τα· τα λερωμένα από το στόμα, όπως πετσέτες κλπ., *ξένις πλένουν τα ρούχα μου ξένις κι τα λιχνά μου*, Χο. 438.2, [αρχ. λιχνάζων (= ο περιλείχων το στόμα)].
- λιχνέ**· αγαπητέ, γλυκέ, *γιατί Χριστέ μ', γιατί λιχνέ μ', στον κόσμο σταυρουμένους*, Άν. 574.0, [μτγν. λιχνεύω (= επιθυμώ πάρα πολύ)].
- λόγιασα**· συλλογίστηκα, *χρόνονν έχ(ει) που δεν την είδα, δεν τη λόγιασα*, Νι. 643.0, [κ. λογιάζω].
- λόθρες**, οι· τα καρφιά του πέταλου, *βάνει ασημένα πέταλα μαλαματένες λόθρες*. Τρ. 449.0· στο τοπικό ιδίωμα οι *λόθρες/λότρις*, ενικός η *λότρα*, ήταν πλαϊνά στηρίγματα στην κάσα του κάρου, που έμοιαζαν με σκάλες, και είχαν τα «σκαλοπάτια»

τους να προεξέχουν από τη μια πλευρά, σαν μεγάλα καρφιά· η χρήση τους έδινε μεγαλύτερες διαστάσεις στο κάρο και εξασφάλιζε καλύτερη και ασφαλέστερη φόρτωση για δεμάτια σιτηρών, χόρτου κλπ., [TN. *λότρα* > *λότρες* > *λόθρες*, με τ > θ].

λόιασαμι· λογιόσαμε, σκεφτήκαμε, *μείς, κυρά μ', τον είδαμι, μείς τον λόιασαμι*, Νι. 419.1, [κ. λογιάζω].

λούλανις· ρ., τρέλανες, *βάμι κι του δικό μου, συ μι λούλανις*, Νι. 644.0, [κ. λωλαίνω, δεξ TN. *λουλαμάρα*].

λουρί, το· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Αμπάρ(ι)*, Τππ, σ. 83.

λούρτουσα την προίκα· κρέμασα όρθια την προίκα, ετοίμασα την προίκα μου για το γάμο, *ιγό την προίκα μ' τ' λούρτουσα κι του νταρό μ' κοννόμσα*, Νι. 614.0, [TN. *αλόρτους* (= ολόρθος, όρθιος), επειδή πριν από το γάμο άπλωναν την προίκα για να την επιδείξουν και τα μεγάλα κομμάτια, όπως τα κιλίμια, τα κρεμούσαν όρθια πάνω σε ψηλά έπιπλα ή σε σχοινιά].

λουχιά, η· αυτή που παραφυλάει, *βρίσκει μια όχιντρα λουχιά πιάνει τη μαγειρεύει*, Νι. 421.0, [αρχ. λoχάω (= ενεδρεύω, παραφυλάω)].

λύκ(οι) κι ζαγάρια· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Κυνηγητό*, Τππ, σ. 108.

λύκουσ βγήκι 'π' τ' φουλιά· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Κουτσουλό(ι) (παρόμοιο)*, Τππ, σ. 107.

λυμαίνουν· ρ., ξεπλένουν, *ζένις να πλέν' τα ρούχα μου ζένις να τα λυμαίνουν*, Χο. 437.0, [αρχ. τo λύμα (= το νερό που χρησιμεύει στο νίψιμο, το νερό που βγαίνει από τα ρούχα όταν τα ξεπλένουν, το ξέπλυμα)].

λυσίδ(ι), το· δέσμη από κλωστές στο ίδιοσμα του στημονιού.

Μ, μ

- μαγγασμένο, -νισμένο** (βαμβάκι): το βαμβάκι χωρίς το βαμβακόσπορο, όπως το έδινε το εκκοκκιστήριο.
- μαγειρικούς**, ο: μικρόσωμος μάγειρος, η λ. χρυσ. στη Νιγρ. ειρων. ως προσων. κάποιου μικρόσωμου μάγειρου, [μάγειρος + υποκορ. κατ. -ικός].
- μαγιάστρισσα**, η: μάγισσα, ν' *αρραβουνιαστεί μι της χήρας τον υγιό κι με της μαγιάστρισσας*, Νι. 266.0.
- μαγκατσέλια**, τα: είναι άλλο όν. για το παιγν. *Μαγκακατσέλια*, Τππ, σ. 111.
- μακατλίκ(ι)**, το: είδος υφαντού, Νι., [ΤΝ. *μακάτ(ι)*, + *-λίκ(ι)*].
- μακαρόνια**, τα: οι *γιουφκάδεις*.
- μακριά γαϊδάρα**, η: είναι άλλο όν. για το παιγν. *Σαταλίνα ματαλίνα*, Τππ, σ. 135.
- μαμαγκατσέλια, τα**: είναι άλλο όν. για το παιγν. *Μαγκακατσέλια*, Τππ, σ. 111.
- μακριά γαϊδάρα**, η: είναι άλλο όν. για το παιγν. *Σαταλίνα ματαλίνα*, Τππ, σ. 135.
- μακριάς**: μακριά, *δεν θέλω νύφ(η) από μακριάς*, ΑΠ. 169.0.
- μαλάκια**, τα: τα βουβαλάκια.
- μαλαματένες λόθρες**: τα μαλαματένια καρφιά στα πέταλα.
- μαμαγκατσέλια, τα**: είναι άλλο όν. για το παιγν. *Μαγκακατσέλια*, Τππ, σ. 111.
- μαμάρας**, ο: κοντός, Νι., [αρχ. μαμηρά/μαμιρά/μαμιράς= ρίζιον τι πόας έστί].
- μάνα για το ξίδι**: η μαγιά.
- μαντήλ(ι)**, το: είναι άλλο όν. για το παιγν. *Κάηκι τ' παπά αχυρώννα*, Τππ, σ. 57.
- μαντήλ(ι)**, το: είναι άλλο όν. για το παιγν. *Τσίκα*, Τππ, σ. 162.
- μάπα ντουβάρι(ι)**: είναι άλλο όν. για το παιγν. *Απλό ακίνητο*, Τππ, σ. 85.
- μαραντό**, το: αμάραντο, *τα λουλούδια τ'ς τα πουτούσι κι του βασιλικό τ'ς κι του μαραντό τ'ς*, Νι. 623.0.
- μαρμαρουτό**, το: είναι άλλο όν. για το παιγν. *Κυνηγητό*, Τππ, σ. 108.
- μαρούδα**, η: το έντομο λαμπρίτσα, η *πασχαλούδα*.
- μαρτινιά**, η: τουφεκιά, *ένας Τουρκαρβανίτης τραβάει μια μαρτινιά*, Ίβ. 358.0, [τουρκ. martin (= τουφέκι)].
- ματάλαζι**: ξανάλλαζε, αντικαθιστούσε, *κι πάλι την ματάλαζι μι την μαλαματένια*, Νι. 603.0, [ΤΝ *ματα-* + κ. *αλλάζω*].
- μαύρου βόδι(ι)**, το: είναι άλλο όν. για το παιγν. *Τύφλα βουβάλα*, Τππ, σ. 173.
- μαχιρίτσ(ι)**, το: είναι άλλο όν. για το παιγν. *Χαρτζ*, Τππ, σ. 176.
- μένιασι**: ρ., μήνυσε, έστειλε μήνυμα, ν' *ακούς κι τι σι μένιασι αρραβουνιαστικός σου*, Νι. 614.0, [ΤΝ. *μηνώ*].
- μεσιάρηδες**, οι: συνεταίροι στην παραγωγή καπνού, [ΤΝ. *μισιάρς*].
- μι ντ' ιλιέ**: με εμένα, όπως στο ιδιωμ. «*μι τιμένα*», *τρέμει το χιράκι μι ντ' ιλιέ πούθι να σε πιάσω θαλά καώ*, Λυ. 584.0, , [δες *ιλιέ, τ'* > *ντ'*].
- μι τιπιόναν**: με ποιον, *μι τιπιόναν για, μι τιπιόναν για*; Νι. 513.0, [ΤΝ. *τι-*, *μι τιμένα*].
- μιλάεις**: ρ., μιλάς, *νυφούδα μ', τι μας μάνισες κι πλια δεν μας μιλάεις*; Νι. 268.0, [ΤΝ. *ουμιλάου*].

- μιλάεις**: ασυναίρετος τύπος του μιλώ, *σώπασι Γιάννη μην μιλάς πρόσιζι τι μιλάεις*, Νι. 425.0, [TN. *μιλάου*].
- μυρτζιάνια**, τα: στολιδία από κοράλλια, *να λάμπουν τα μυρτζιάνια σου στον άσπρου του λιμό σου*, Νι. 619.0, [τουρ. mercan (=κοράλλι)].
- μισίτσ(ι)**, το: είναι άλλο όν. για το παιχν. *Μπαζίσ(ι)*, Τππ, σ. 117.
- μιτζίκια**, τα: εννοεί *μιτζίτια* που ήταν τουρ. νομίσματα, *τρία μιτζίκια κουστούμ(ι) - μπρε Στέργιου μ' - πάππους αγόρασι*, ΑΠ. 490.0, [TN. *μιτζίτια*-νομίσματα (< τουρ. mecit)· *μιτζίκια*-κεντημένα τελειώματα σε κεντήματα (< τουρ. menzil)].
- μνέσκ(ει)**: ρ., τύπος του μένω, παραμένει, Δη. [TN. *μένου/ μνήσκου*].
- μονά ζυγά**: είναι άλλο όν. για το παιχν. *Μουνά ζυγά*, Τππ, σ. 66.
- μουλύβ(ι)**, το: είναι άλλο όν. για το παιχν. κ. *Πατλάκ(ι) 2*, Τππ, σ. 195.
- μουλυβούδια**, τα: είναι άλλο όν. για το παιχν. *Μπίλις*, Τππ, σ. 119.
- μουνουσκέπ(η)**, η· η ποδιά, Αη., [κ. μουνί + σκέπη].
- μουντζούρα**, η: είναι άλλο όν. για το παιχν. *Μουντζούρας*, Τππ, σ. 116.
- μουραφιτιά**, η: τέχνη, επιπόηση, Αη., [TN. *μαραφέτ(ι)*].
- μουριάβα**, η· ο αργός, ο τεμπέλης, Αη., **[Δες TN. *μόλιαβους*, με λ > ρ].
- μουστόπτα**, η· η μουσταλευριά.
- μπακλαβάς**, ο: είναι άλλο όν. για το παιχν. *Αργαλειός*, Τππ, σ. 44
- μπάλα**, η· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Τόпка*, Τππ, σ. 152.
- μπαλαμπάνι**, το: το σήμαντρο, *μου φάνηκε πως άκουσα χτυπάει το μπαλαμπάνι*, ΑΠ. 351.0, [τουρ. balaban (= γιγαντόσωμος)].
- Μπαλουμπασιά**, η· η Μονεμβασία, *Λουλούδι της Μπαλουμπασιάς και κάστρο της Λαμίας* Κα. 780.0, [τουρ. malum (= γνωστός, αληθής) + *μπασιά* < κ. εμπασιά].
- μπανά**: εγώ, *άλαντα πισ(ι)μάν(η), κουρτουλούσ(ι) μπανά*. ΑΠ. 374.0, [τουρ. ba-na/ben].
- μπαράκ(ι)**, το: το κοντό και *μπουστακλίθκου* κυνηγόσκυλο, Σι.
- μπασιά**, η· πέρασμα, [μσν. έμβασία > κ. εμπασιά].
- μπίνα**, η· η σύζυγος του μπέη, [*μπέ(η)ς*].
- μπίκους**, ο: είναι άλλο όν. για το παιχν. *Μαγκακατσέλια*, Τππ, σ. 111.
- μπίλις**, οι: είναι άλλο όν. για το παιχν. *Δέλτα*, Τππ, σ. 93.
- μπίλις**, οι: είναι άλλο όν. για το παιχν. *Φιδούδ(ι)*, Τππ, σ. 173.
- μπιμπιτιά**, τα: *μπιχλιμπιτιά*, *μπιμπλιά* (=στραγάλια), *τονν πήρι τονν ζιγέλασι μπιμπιτιά να τονν δώσει*, Νι. 427.0, [τουρ. leblebi].
- μπίνμπασης**, ο: ταγματάρχης, *πανάθιμα τονν μπίνμπαση, το πρώτο παλικάρι*, Κα. 324.0, [τουρ. binbaşı].
- μυρατουμένις**, οι: *αμπαρωμένες, βρίσκου τις πόρτις σφαλιστές βαριά μυρατουμένις*, Νι. 663.0, [TN. *μυρατώνου*].
- μπιμπιλικάει** είναι άλλο όν. για το παιχν. *Κλείνους*, Τππ, σ. 102.
- μπίνι μπίνι σάρμπινι**: είναι άλλο όν. για το παιχν. *Να ρτει του κόκκινου*, Τππ, σ. 67.
- μπιρ ντα μπιρ**: είναι άλλο όν. για το παιχν. *Τα ένα μας τα δυο μας (παρόμοιο)*, Τππ, σ. 146.
- μπιρουβνό**, το: είναι άλλο όν. για το παιχν. *Πλακοντό*, Τππ, σ. 131.
- μπισιούκα**, η: είναι άλλο όν. για το παιχν. *Φούσκα*, Τππ, σ. 79.
- μπίσκα**, η: είναι άλλο όν. για το παιχν. *Γρούνα*, Τππ, σ. 91.

μπισούρκα, η· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Φούσκα*, Τππ, σ. 79.

μπιτ· τίποτε, Αη. [TN. ντιπ].

μπίτσαν· τέλειωσαν.

μπλουγκουρόπιτρις, οι· οι πέτρες του χειρόμυλου, με τις ποιές άλεθαν το σιτάρι και έκαναν το *μπλουγκούρ(ι)*, τα *χειρόμπλα*, Νι., [TN. *μπλουγκούρ(ι)* + κ. πέτρα].

μπουγάσαντα· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Ρόμι μπουγάσαντα*, Τππ, σ. 133.

Μπουγκλίστρα, η· Τοπωνύμιο Αη., **[αρχ. βους + TN. *γκλίστρα* > βουγκλίστρα > *μπουγκλίστρα* (τα βόδια δεν γκλιούντι, όμως γλιστρούν· δεξ και *γαδρουγκλίστρα*].

μπούιουρ· επιφ., *ένα πουλί καμπίσιου, μπούιουρ μπούιουρ μας*, Νι. 646.0, **[τουρ. *buyur-mak* (= διατάζω, προστάζω, παραγγέλλω), *buyurma* (= διαταγή, προσταγή, έντολή)]. **μπούκ(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Τσιόβους (παρόμοιο)*. Τππ, σ. 79.

μπούκια (παρόμοιο), τα· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Μαγκακατσέλια*, Τππ, σ. 111.

μπουμπάρια, τα· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Μπίλις*, Τππ, σ. 119.

μπουμπλάδης, οι· αυτοί που συνήθιζαν να τρώνε κόλλυβα, *μπουμπόλια*, Αη., [TN. *μπουμπόλια*].

μπουρτζιάκ(ι), το· φυτό που ο σπόρος του μοιάζει με φακή, σαν το βίκο, που το έβραζαν για ζωοτροφή, Αη., [τουρ. *burgak*(= βίκος, λαθούρι)].

μπράτμι σου· φίλο σου, *κάνε τον άντρα μου μπράτμι σου, την πιθερά μου μάνα*, Σι. 65.2, [TN. *μπράτιμους*].

μπρατοί, οι· οι φίλοι, οι σύντροφοι, και να σφυρίζω κλέφτικα να μαζευτούν *μπρατοί μου*, Ίβ. 366.1, [TN. *μπράτιμους*].

μπριάστα, η· είναι άλλο όν. για το παιχν. κ. *Σφιντόνα*, Τππ, σ. 199.

μπρούτσος, ο· τράγος, Δη., [TN. *πούρτσους* ***μπούρτσους* > *μπρούτσους*].

μσό-/μσου-· πρώτο συνθ. λ., ό,τι το κ. «μεσο-/μεσό-»· όταν τονίζεται το πρώτο συνθ. είναι «μσό-», π.χ. *μσόσκιλα*, όταν όμως δεν τονίζεται είναι «μσου-», π.χ. *μσουβδόμαδα*, [αρχ. μέσος > μεσο- > μσό-/μσου-].

μσουβδόμαδα· επίρρ., μεσοβδόμαδα, [π. μσό- + βδομάδα (<αρχ. έβδομάς)].

N, ν

- νήματα**, τα· δίχτυα για φόρτωμα άχυρου σε ζώο με σαμάρι.
- νιαμάτζαν**· έκαναν νιάματα, [TN. *νιαματζου*].
- νιβατή**, η· ότι είναι σήμερα η βασιλόπιτα, γλυκόψωμο στο οποίο έβαζαν το νόμισμα τις παραμονές των Χριστουγέννων, της Πρωτοχρονιάς, Σι. [κ. ανεβατή, ίσως γιατί ανέβαινε-φούσκωνε με το ψήσιμο].
- νίσκια**, τα· ο ίσκιος, *γραμματικός μας πλάγιασι ... κατ 'π' τα δασιά τα νίσκια*, Δη. 597.6, [τον ίσκιο > (το νίσκιο) > τα νίσκια].
- νίτικο**, το· ποικιλία του βαμπακιού που καλλιεργούσαν παλιότερα, αλλ. το ντόπιο.
- νταϊανός**, ο· αργόσυρτος χορός, αλλ. ο *τσιαρπισιός* (χορός), Αη., το *σιργιάν(ι)* της Νιγρίτας, [τουρ. *dayan/mak* (= ακουμπώ, αντέχω, διαρκώ), δεξ TN. *νταϊαντάου*].
- ντάμα**, η· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Δικαιζάρα*, Τππ, σ. 95.
- ντάντανο**, το· διάδοση, κοινοποίηση, γνωστοποίηση, **[ηχοπ. λ., από νταν-νταν].
- νταπιτάδης**, οι· οι πιστοί, *να φαρμακώσει τους εχτρούς τους Τούρκους νταπιτάδης*, Νι. 309.0, [τουρ. *tapı*(= είδωλο), *tapıncı*(=λατρεία)].
- νταρί(ει)ς**· ρ., τύπος του *νταρίζου*, να δωρίσεις, *πρώτα τ' αδέρφια σ' να νταρί(ει)ς κι ύστια τ' αντραδέρφια σ'*, Δη. 615.0, [TN. *νταρίζου*].
- ντάρισμα**, το· το δώρισμα, [TN. *ντάρισμα*].
- νταρός**, ο· το δώρο της νύφης στο γάμο, [TN. *νταρό*].
- ντας**· , όταν, *ντας ήμαν νιος και λεύθερος, ντας ήμαν παλικάρι*, Κα. 423.8, [TN. *όντας*].
- ντεγκτσής, -τσήδες**· ο στοιβαδός καπνεργάτης, [TN *ντεγκτσής*].
- ντελμπέρι**· χρησ. ως γύρισμα στα δημοτικά τραγούδια, *κείν' του πιδοδ(ι) απ' το 'κανις, ντελμπέρι μ'*, ΑΠ. 604.0, **[τουρ. *dilber* (=γοητευτικός, γοητεία, ωραία γυναίκα, ερωμένη)].
- ντιρπί**, το· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Χαρτζ*, Τππ, σ. 176.
- ντούλμουμα**, το· το αποτέλεσμα του *ντουλμώνου*.
- ντιουλμπέρικου**, το· γοητευτικό, όμορφο, *Φισσούδι μου ντιουλμπέρικου κι άλικου βαμμένου*, Νι. 645.0, [ντελμπέρι].
- ντουπ τ' αρνιά**· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Σκαμνάκια*, Τππ, σ. 140.
- ντρίτσα**, η· είναι άλλο όν. για το παιγν. κ. *Καλάμ(ι)*, Τππ, σ. 184.
- ντροκουλιακούδ(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Αραμπούδ(ι)*, Τππ, σ. 43
- νύχ(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Ματάκ(ι)*, Τππ, σ. 115
- ντουπ τ' αρνιά**, · είναι άλλο όν. για το παιγν. *Σκαμνάκια*, Τππ, σ. 140.
- ντουσ(ι)μάνους**, ο· εχθρός, *άλαντα ντουσ(ι)μάν(η), άλαντα πισ(ι)μάν(η)*, ΑΠ. 374.0, [TN. *ντουσμάνους*].
- ντραγκανίξει (η πόρτα)**· ρ., βροντά (η πόρτα), *πόρτα ντραγκανίξει Βάιους έρχιτι*, Νι. 825.0, [TN. ηχοπ. λ.].
- ντρίτσα**, η· είναι άλλο όν. για το παιγν. κ. *Καλάμ(ι)*, Τππ, σ. 184.
- ντροκουλιακούδ(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Αραμπούδ(ι)*, Τππ, σ. 43.

νυφοστόλ(ι), το· το μέρος του σπιτιού όπου στολίζεται η νύφη, Νι., [κ. νύφη + στολίζω].

νύχ(ι), το· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Ματάκ(ι)*, Τππ, σ. 115.

Ξ, ξ

Ξα φλουριά, τα· χρυσά φλουριά, *πήραμε 'πού τον αφέντη μας ένα φούρνου ψωμί, χίλια Ξα φλουριά σιώντι*, Λυ. 585.0, [TN. Ξάφια].

Ξέσυρι· ρ., σύρε, τράβα, *παπά μου, Ξέσυρι τα στέφανα κι ρίζτα παν στον νούνου*, Νι. 30.0, [TN. Ξισέρνου].

Ξεφούντιασμα, το· στην καλλιέργεια του καπνού, η ενέργεια του *ξιφουντιάζου*.

Ξηρουνιαμάτζαν· η ενέργεια του *ξηρουνιαματίζου*.

Ξιαγουράσου, -σ(ει)· ρ., εξαγοράσω, -σει, *ιγώ είμι άξιους κι ντιλής την κόρ(η) να Ξιαγουράσου*, Νι. 647.0, [TN. Ξιαγουρασμός].

Ξιαντιρέου· ψάχνω για ίχνη θηράματος, για *ντίρις*, Σι, [TN. Ξι- 1 + ντίρα].

Ξιάστουσα· ρ., Ξέστουσα, έχασα τους χυμούς, που σε ελεύθερη απόδοση σημαίνει για το κορίτσι, «δεν είμαι πλέον παιδί, έγινα γυναίκα», *πως Ξιάστουσα κι τράνινα κι έγινα κουπέλα*, Νι. 662.0, [ξε- + στύβω > Ξέστουσα].

Ξιπλανέψτι· ρ., πλανέψτε, *σύρτι σεις, καλές κουπέλις, Ξιγιάστι την, Ξιπλανέψτι την*, Νι. 643.0, [TN. Ξι- + κ. πλανεύω].

Ξισαντάλιασμα, το· στην καλλιέργεια του καπνού, η ενέργεια του *ξισανταλιάζου*.

Ξισουιέφκαμι· αναγνωρίζεται ως αόρ., πιθανώς του αγνώστου ρ. *ξισουιεύου*· χάλασε το σόι μας, λέγεται όταν οι συγγενείς δεν έχουν πλέον τακτικά γειτονέματα, *Ξαδέρφ(η) ντιπ Ξισουιέφκαμι κι δε γειτουνεύουμισι πλια*, Τε., [Ξι- + σόι, η αναγνώριση στηρίχτηκε στο γνωστό σχήμα *γειτουν-εύου > γειτουν-εύουμιστι > γειτουν-έφκαμι* και ανάλογα (*ξισου-ιεύου > ξισου-ιεύουμιστι >*) *ξισου-ιέφκαμι*].

Ξόγανο, το· άμυαλος, κουτός, *κείν τα Ξόγανα μην τα ακούς* = εκείνους τους ανόητους μην τους ακούς, Αη., [αρχ. Ξόανον].

Ξυλοπόδαρα, τα· είναι άλλο όν. για το *παχν. Πατιρίκις*, Τππ, σ. 69.

Ο, ο

όιδι: ακριβώς, *μια πηρικούδα αγαπώ όιδι 'πό δω λουγύρου*, Νι. 642.0, [TN. *όδι, ώδι*].

ολάκ(ι), το· κατσικάκι, Δη.

όμουνα: ρ., ορκιζόμουν, *εγώ στουν ήλιου όμουνα ποτέ δε δα τραγουδήσου*, Νι. 136.3, [αρχ. όμνύω].

ούγκιξι: ρ., βόγγηξε, *κι μαραζιάρης ούγκιξι κι κόρ(η) βαροστενάζει*, Νι. 147.1, [TN. *ουγγώ*].

ουμά, η· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Μάδα*, Τππ, σ. 113.

ουμάδα, η· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Μαγκακατσέλια*, Τππ, σ. 111.

ουμάδα, η· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Μάδα*, Τππ, σ. 113.

ουμπλιά, το· το ίχνος του ποδιού, η ντίρα Νι., **[αρχ. όπλη > (οπλή > οπλιά > ουμπλιά)].

ουνταλίκ(ι), το· το *καλλιγραφένιου κιλίμ(ι)*, που το έστρωναν στο δωμάτιο υποδοχής, Νι., [TN. *ουντάς + -λίκ(ι)*].

Π, π

- παλιάς**: επίρρ., παλιά, *παλιάς μύρζι* = μύριζε σαν παλιό, Νι., [TN., *ανθρουπιές /ανθρουπιάς*].
- πάνα του καπνού**: πανί για δέσιμο της *τσιουτσιούλας* του καπνού στο κοφίνι.
- πανάκια**, τα: είναι άλλο όν. για το παιγν. *Μπλουματούδια*, Τππ, σ. 67.
- πανπόρ(ι)**, το: είναι άλλο όν. για το παιγν. κ. *Παμπόρ(ι)*, Τππ, σ. 190.
- πάντρεψές με**: ρ., πάντρεψέ με, *σε είπα, μάνα μ', μητέρα, πάντρεψές με*, Κα. 808.0.
- πάνωμα**, το: η *πάνα του καπνού*.
- παπά αχυρώνα**: είναι άλλο όν. για το παιγν. *Κάηκι τ' παπά αχυρώνα*, Τππ, σ. 57.
- παπαδες**, οι: τα κεντρικά κατακόρυφα ξύλα στη στέγη.
- παπαδίτσ(ι)**, το: είναι άλλο όν. για το παιγν. *Καρύδης*, Τππ, σ. 101.
- παπαρούνα σπιτικιά**: Νγ., ήταν η παπαρούνα οπίου, το αφιόνι, Μήκων η υπνοφόρος: την καλλιεργούσαν στη Νιγρίτα, φυτεύοντας μερικές ρίζες της σε ξεχωριστές αράδες μαζί με φυτά του καπνού: όταν ωρίμαζε το φυτό τις χάραζαν αποβραδής και την άλλη μέρα έπαιρναν τον γαλακτικό χυμό που έβγαινε από τις τομές των φυτών. Ήταν *ο μάκους*, που τον έδιναν ως υπνωτικό σε μωρά παιδιά με αυτοσχέδια πιπίλα από πανί για να μην κλαίει. [Δες μάκους, αρχ. δωρ. μάκων(=μήκων η υπνοφόρος, παπαρούνα οπίου, αφιόνι)].
- παπάς**, ο: είναι άλλο όν. για το παιγν. *Καρύδης*, Τππ, σ. 101 και για το παιγν. *Μουντζούρς*, Τππ, σ. 116.
- παπούδες**, οι: είδος φαγητού, οι *τζιγεροσαρμάδες*, [TN. *παπούδης*].
- παρακάμουνν**: ρ., κεντούν, πλέκουν, κάνουν δουλειές που γινόταν στο νυχτέρι, *αφήνου τις συντρόφους μου στην πόρτα μ' παρακάμουνν*, Νι. 243.0, [TN. *παρακαμνιό*].
- παρανούνες**, οι: οι γυναίκες συνοδοί του *νούνου*, [TN. *παρανουναίοι*].
- παρασταθός**, ο: πεζούλι της πόρτας, Δη., [TN. *παραστατός*].
- παρατραβά(ει)ζς**: ρ., τύπος του παρατραβώ, παρατραβάς, *μπαρμέρη μ' τα ζουράφια σου μην τα παρατραβά(ει)ζς*, Νι. 235.1, [κ. παρά + TN. *τραβάου*].
- παρθένια**, τα: το αίμα της παρθενίας μετά την πρώτη νύχτα του γάμου.
- πάρουσα**: ρ., αόρ. του *παίρνου* = παίρνω, υπολογίζω, λογαριάζω, (Νιγρ.), *ήταν τρανό, του πάρουσαν όμους για μικρό* = ...το λογάριασαν όμως για μικρό.
- πασταλτζήθκο**, το: ο χώρος όπου γινόταν το *παστάλιασμα* του καπνού.
- πας χον σέρης**, ο: σε ελ. απ. είναι ο αρχηγός που περνά, που έρχεται, *ως να 'ρθει ο πας χον σέρης για να παραδοθείς*, Σι. 330.3, [< τουρ. pas(=διαβαίνω, περνά) + ο^{nu} (=αυτός) + ser(=αρχηγός) + ελλ. κατ. -ης].
- πάτσ(ι)**: δεξ λεξ., [ιταλ. pace, λεξ. Ακαδημίας Αθηνών].
- πατώ πατώ στα χώματα**: είναι άλλο όν. για το παιγν. *Κυνηγητό*, Τππ, σ. 108.
- πεικασιάνους**, ο: αυτός που μπορεί να δώσει ερμηνεία, ο εμπειρογνώμων, Αη., [TN. *απεικουσιάνους*].
- πεντάπιτρου**, το: είναι άλλο όν. για το παιγν. *Καρύδης*, Τππ, σ. 101.
- πεντόβολα**, τα: είναι άλλο όν. για το παιγν. *Καρύδης*, Τππ, σ. 101.

- περνά περνά η μέλισσα**: είναι άλλο όν. για το παιχν. *Πιρνά πιρνά η μέλισσα*, Τππ, σ. 129.
- πεταλούδα**, η· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Πιταλούδα*, Τππ, σ. 38
- πέτασι**· πέταξε.
- πέτι**· ρ., πετούσε, πέταγε, *πέτι πάπια στον γιαλό κι πέρδικα στον κάμπου*, Νι. 610.0, [TN. *πιτάου*].
- πέτρις**, οι· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Καρύδης*, Τππ, σ. 101.
- πετροπόλεμος**, ο· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Πιτροπόλιμος*, Τπ
- πθαμές**, οι· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Τσικρίκ(ι)*, Τππ, σ. 164.
- πθαμή**, η· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Τσικρίκ(ι)*, Τππ, σ. 164.
- πιλουήθκι, πιλουιέτι**· ρ., απάντησε, απαντά, τύποι του *απλουιούμι, κανείς δεν πιλουήθκι κανείς δεν πιλουιέτι*, Νι. 647.0, [TN. *απλουιούμι, απλουιέμι*].
- πιστουλούδ(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. κ. *Τφικούδ(ι)*, Τππ, σ. 205.
- πιτρίτσ(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Καρύδης*, Τππ, σ. 101.
- πιτρίτσα**, τα· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Καρύδης*, Τππ, σ. 101.
- πιτρόβουλα**, τα· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Καρύδης*, Τππ, σ. 101.
- πλεξούδα** στημονιού, η· το μαζεμένο στημόνι μετά το ίδιασμα. » κι έπλεκαν την *πλεύου*· ρ., πλέω, κολυμπώ, *γω ψαράκι θα γινώ στη θάλασσα θα πλεύου*, Νι. 310.0, [κ. πλέω].
- πλιάλιξι**· ρ., πήγε γρήγορα, πηλάλησε, *κι στον άντρα τ'ς πλιάλιξι νερό για να τη δώσει*, Νι. 421.0, [TN. *πλαλάου*].
- πόμνι**· ρ., απόμεινε, *μόν' ένα πουλί πόμνι μοναχό*, Νι. 655.0, [TN. *απουμνήσκου*].
- πόρτα**, η· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Αργαλειός*, Τππ, σ. 44
- πόστασα**· ρ., κουράστηκα, απόστασα, Δη., [αρχ. *ἀφίσταμαι* > μσν. *ἀποστέκω* > *αποσταίνω*].
- πού 'νι πόρτα**· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Δο μ' κυρά μ' φουτιά*, Τππ, σ. 19
- πουγαλιάτι**· ρ., άντε πηγαίνετε σιγά-σιγά, Σι., [TN. *πουγάλια*].
- πουδάρια**, τα, τα· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Τσικρίκ(ι)*, Τππ, σ. 164.
- πουρλιάκ(ι)**· επίρρ. του *πήρι πορλιάκ(ι)* = βαδίζει γρήγορα, Δη.
- πουρλιάντις**, οι· τσιμπεράκια με κρόσσια και φλουράκια, Δη.
- πουρλόκ(ι)**, το· αλλιώς *πουρλόγκ(ι)*, με κ > γκ, (Νγ.), το ατημέλητο, το ασουλούπωτο, το αχτένιστο μικρό παιδί, το *πουρπούλ(ι)*, **[rügsek (= βοστρυχώνω, κατσαρώνω τα μαλλιά) + lök (= βαρύς και δυσκίνητος)].
- πουρόσκαλα**, η· σκάλα εισόδου, *'π' τη σκάλα την πουρόσκαλα στον γκιουλ μπαζέ σιβαίνουν*, Βέ. 592.0, [κ. πόρος (= πέρασμα) + κ. σκάλα].
- πουταμός**, ο· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Αργαλειός*, Τππ, σ.
- πουτούσι**· ρ., πότιζε, *τα λουλούδια τ'ς τα πουτούσι*, Νι. 623.0, [TN. *πουτίζου*].
- πρασκαλνώ**· ρ. εκσφενδονίζω, Δη.
- πρέσες**, οι· μηχανήματα που λειτούργησαν κοντά στις *πατόζες* και συμπιέζαν το άχυρο σε δέματα.
- πριγιόν(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Αργαλειός*, Τππ, σ. 44
- προβουιδώ**· ρ., προβοδίζω, *απ' τη Διφτέρα ως την Τρίτη πάλι τα προβουιδώ*, Νι. 618.0, [TN. *προβουιδάου*].
- προζύμια**, τα· διαδικασία για το ζύμωμα του γάμου, [TN. *προζύμ(ι)*].

προζυμώτρα, η· η ζυμώτρα του γάμου.

πρόιμα, το· πρόγευμα, πρωί, *ιγώ πουλύ δεν κάθουμι, 'π' του πρόιμα ως του γιόμα*, Νι. 267.0, [αρχ. πρόγευμα].

πρόμη· επίρρ. πριν ακόμη, *πρόμη ζ(ι)φέζ(ει) στ'ν ανατολή είχε χαράζ(ει) στην Πόλη*, Αη. 398.0, [κ. πρ(ιν ακ)όμη ξεφέζει > *πρόμη ζ(ι)φέζ(ει)*].

προς ώρας· τώρα, αυτήν τη στιγμή, *προς ώρας δεν είναι δω*. Σι.

προυέψ'(εις), να· να προγευματίσεις, *κάτσι, αφέντη μ', να προυέψ'(εις) κι όπου είναι θα έρτει*, Νι. 427.0, [αρχ. προγεύομαι].

προυμή· προτού, Νι., Αη., [δες *πρόμη*].

προυμηθεύου· ρ., δες λεξ., [αρχ. προμηθής (= ο προηγουμένως σκεπτόμενος, προνοών, προσεκτικός, σώφρων) > προμηθεύς (προ-μαθεύς, προ-μαθαίνει) > Προμηθεύς, ο οποίος έκανε «σοφές προβλέψεις», που δίδαξε στους ανθρώπους τέχνες κι επιστήμες· το ρ. προμηθεύω δεν αναφέρεται στο λεξ. L.Sc., ενώ μτγν. καταγράφεται το ρ. προμηθεύομαι (= προνοώ), που έμεινε στην κ. ελληνική γλώσσα με τη σημ. «εφοδιάζομαι με κάτι»· αντίθετα στο γλωσσικό ιδίωμα του τόπου μας υπάρχει το ρ. προμηθεύω, ως *προυμηθεύου* (= νουθετώ, συμβουλεύω), δηλαδή με την αρ. σημ. των λ. προμηθής / Προμηθεύς].

πυκνοσατισμένο, το· πυκνοραμμένο, *φουστάني μου λιανόραμμο και πυκνοσατισμένο*, Αη. 276.0, [κ. πυκνός + τουρ. çatışmak (= ταιριάζω)].

πυρρυστιά, η· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Αμπάρ(ι)*, Τππ, σ. 83.

Ρ, ρ

ραβουνιάς, ο· αρραβώνας, *στον ραβουνιά τ'ς να χαίρισι στου γάμους τ'ς να τ' αλλάζεις*, Δη. 599.0, [κ. αρραβώνας].

ραμόνα, η· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Τσίκα*, Τππ, σ. 162.

ραντζαλί σταφύλι· σταφύλι *ράντζαλου*, *κάνει σταφύλια ραντζαλί και το κρασί μοσχάτο*, Σι. 114.0, [ΤΝ. *ράντζαλου*].

'ραχνάδα, η· η αραχνιά, *να μπαινοβγαίνουν τα πουλιά να παίρνουν τη 'ραχνάδα*, Αη. 462.0, [κ. αραχνιά].

ρέβι, το· το πιστόλι, *το ρουβέλ(ι) ρέβι να τους σκοτώσεις τα άτιμα σκυλιά*, Σι. 361.3, [ΤΝ. *ρουβέλ(ι)*].

ριντάει· ρ., ραντίζει, *κι βρέχει τη φτιρούδα του ριντάει και την κυρά του*, Λυ. 581.0, [αρχ. *ραντίζω > ραίνω* πρκ. πληθ. *ἔρανται*].

ροδότσιοφλο, το· ροδοπέταλο, *κι ένα καυκή ροδότσιοφλο να πει να ζαγρυπνήσει*, Λυ. 585.0, [κ. *ρόδο* + ΤΝ. *τσέφλ(ι)*].

ροϊάστηκα· ρ., πήγα υπάλληλος με μισθό, *ρογιάστηκα, και πάισα και ροϊάστηκα σε μια χήρα Βουργάρα*, Βέ. 262.3, [λατ. *roga > κ. ρογεύω*].

ρουβίδια, τα· ρεβίθια, Δη., [ΤΝ. *ρουβίθ(ι)*, και *θ>δ*].

ρουμ· ελληνικό, *γραμματικός κοιμήθηκε πάν' σ' ένα ρουμ πηγάδ(ι)*, Νι. 597.5, [τουρ. Rum (= οι Ρωμιοί, οι Έλληνες)].

ρουμεύισι· ρ., γίνεσαι Ρωμιός, *συ, Μπούλα μ', δεν ρουμεύισι κι δεν ισαρμαεύισι*, Νι. 305.0, [δες *ρουμ*].

ρουτά(ει)ζς· ρ., ρωτάς, *κι όσοι διαβάτις κι αν πιρνούν όλους δα τους ρουτά(ει)ζς*, Νι. 419.1, [ΤΝ. *ρουτάου*].

ρουτή(ει)ςς· ρ., ρωτήσεις, *νερό να μη τη δώσεις, μο να τη ρουτή(ει)ςς*, Νι. 633.3, [ΤΝ. *ρουτάου*].

Σ, σ

- σαΐτα**, η· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Αργαλειός*, Τππ, σ. 44 και για το παιχν. κ. *Τόξου*, Τππ, σ. 204.
- σαλαβάτι**, το· το «πιστεύω» του Ισλάμ, στο τρ. σημ. το μουρμουρητό από τις προσευχές, *πο 'χουν Ιβραίοι την Πασκαλιά, έχουν του σαλαβάτι*, Νι. 118.0, [τουρ. salavat].
- σαμάρ(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Αργαλειός*, Τππ, σ. 44.
- σαμολαδόμυλοι, σαμόμυλοι**, οι· οι μύλοι που έβγαζαν σαμόλαδο.
- σαμόπτα**, η· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Αργαλειός*, Τππ, σ. 44.
- σαραγλί**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Αργαλειός*, Τππ, σ. 44.
- σαράμπασης**, ο· ο ξανθοκέφαλος, , *έχου κι τον σαράμπαση μι τις ινιά αλσίδις*, Νι. 418.0, [δες *σαρίμπασης*].
- σαριμπαλάκης**, ο· υποκ. του *σαρίμπαλη, σήκω, σαριμπαλάκη μου, σήκω να πας στη χώρα*, Βέ. 410.2.
- σαρίμπαλης**, ο· ο *σαρίμπασης, αγάπα(ι) το σαρίμπαλη άντρα για να τον πάρει*, Βέ. 410.2.
- σαριμπασάκης**, ο· υποκ. του *σαρίμπαση, σήκου, σαριμπασάκη μου, σήκου να πας στη χώρα*, Νι. 410.0.
- σαρίμπασης**, ο· κοκκινομάλλης, *αγάπα(ε) το σαρίμπαση άντρα για να τον πάρει*, Νι. 410.0, [ΤΝ. *σαρής + βασ(= κεφάλι)*].
- Σατιώτις**, οι· οι *Σαϊτιώτες, μι τους Σατιώτις μάλουνι κι μι τ'ς Σατιώτ(οι) μαλώνει*, Χο. 318.1, [Σαϊτά = το παλιό όνομα του χωριού Λαγκάδι].
- σαχίν(ι)**, το· είδος γερακιού, το σάϊνι, *Milvus milvus*, Νι., [ΤΝ. *σιαΐν(ι)*].
- σβερκόπιασμα**, το· αλλιώς το *αδραχτίσ(ι)*.
- σέβι μ'** αγάπη μου, *στο γιαλό, σέβι μ' αμάν αμάν, στο γιαλό γιαλό πετούσε*, Σι. 4.4, [τουρ. *sevi/sevim*].
- σένιους/σεντς**, ο· χαρούμενος, *σένιους κίνησι στου ζευγάρ(ι)*, Νι. 485.6, *σεντς κίντσι στου ζιβγάρ(ι) να πάει*, Νι. 485.1, [τουρ. *şen*].
- σέντικνου**, του· τον κουμπάρο, *ταΐζουν κι του σέντικνου μέλι μι του καρύδι*. Νι. 608.0, [μσν. *σύντεκνος*].
- σέπητι**· ρ., *σαπίζει, σήπεται, σι στέλνου μήλου σέπητι κυδώνι μαραγκιάζει*, Χο. 652.0, [αρχ. *σήπομαι*].
- σέρης**, ο· αρχηγός, *ως να 'ρθει ο πας χον σέρης για να παραδοθείς*, Σι. 330.3, [δες *πας χον σέρης*].
- σέρνουν**· ρ., *διαδίδουν, κι όσοι στρατιώτις κι αν πιρνούν όλνοι του θάμα σέρνουν*, Νι. 608.0, [κ. *σέρνω*].
- σ(η)μαδιακός, -κιά, -κό**· δες *λεξ.*, σημ. κι αυτόν που δίνει μήνυμα, *σ(η)μαδιακό όνειρου* = όνειρο που πιστεύεται ότι θα προμηνύει τα μελλούμενα.
- σια μέσα, σιαμές**· προς τα μέσα, *πήγα σιαμές στην Πόλη, σια μέσα στα νησιά*, Κα. 283.0, [ΤΝ. *σιαμέσα*].
- σιμιγιαρέ**· σε ελ. μετ., ευκαιρία να ακούσω τους συντρόφους μου, Πα. Πα. 274.0,

- [τουρ. *semi* (=ακούω με προσοχή, ακροώμαι) + *yaren*(=φίλος, σύντροφος)].
- σινιάζω**· ρ., κουνώ πέρα δώθε όπως στο κοσκίνισμα, σκουντώ, *πάω και τη σινιάζω, Βάσω μου, Βάσω μου να της φωνάζω*, ΑΠ. 550.0, [αρχ. σινιάζω (= κοσκινίζω)].
- σιώντι**· ρ., κουνιούνται, σείονται. *χίλια ζα φλουριά σιώντι*, Λυ. 585.0, [κ. σείω].
- σκαμνίτσι(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Σκαμνάκια*, Τππ, σ. 140.
- σκαμνιώτικο**, το· το προερχόμενο από το χωριό Σκαμνιές της Ανατ. Θράκης, Πα. 274.0 σημ.
- σκαντζηλήθρις**, οι· σπίθες, Δη., [TN. *σκαντζαλήθρα*].
- σκαντζόχοιρου τ' αγκάθ(ι)/πουδαρούδ(ι)**, τ'· θάμνος που χρησιμοποιείται ως φάρμακο για τις αιμορροΐδες.
- σκατέλια**, τα· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Τσίβους*, Τππ, σ. 161 και για το παιχν. *Μαγκακατσέλια*, Τππ, σ. 111.
- σκαφαδουτή**, η· πιθανώς από παραφθορά της λ. *καφασουτή*, να 'ταν κι γης σκαφαδουτή να 'χι κι παραθύρια, Νι. 542.0, [TN. *καφάσ(ι)*].
- σκεντζέρης**, ο· φαρμακοποιός, *το γιατρό και τον σκεντζέρη, πο 'χ(ει) τα φάρμακα στο χέρι*, Κα. 11.0, **[TN. *σπιτσιέρης*].
- σκλαβάκια, τα**, τα· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Σκαμνάκια*, Τππ, σ. 140.
- σκλέτσ(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. κ. *Τσιλίκ(ι)*, Τππ, σ. 205.
- σκλουτραβίδα**, η· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Δύναμ(η)*, Τππ, σ. 96.
- σκμας**· ρ. τύπος, σκορπιάς, *μην τα σκμάς = μην τα σκορπιάς*, Σι., **[ίσως από το αρχ. σηκάζω (= οδηγώ στη μάντρα)].
- σκοντάλισε**· ρ., μπόδισε, *σκοντάλισε τον ήλιο σου κι αργεί να βασιλέψει*, Λυ. 585.0, [κ. σκόνταμα].
- σλιούτσα**, η· είναι άλλο όν. για το παιχν. κ. *Καλάμ(ι)*, Τππ, σ. 184.
- σμπορίζεις**· κουβεντιάσεις, συζητάς, ομιλείς, *νυφούδα μ', τι μας μάνισις κι πλια δεν μας σμπορίζεις*; Νι. 268.0, [TN. *σμπορίζου*].
- σμπρουζίτ(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Σαμουλαδίκια*, Τππ, σ. 133.
- σούκος**, ο· η λέρα από το μαλλί του πρόβατου, [TN. *σούκου*].
- σουλούκ(ι)**, το· σερί, αράδα, Αη., [κ. σωλήν (= κυλινδρική θήκη της οποίας ένα κομμάτι της είναι ευθύ, L.Sc.), + TN. *σουλούκ(ι)*].
- σούρβα**, τα· οι καρποί της σουρβιάς, που μοίραζαν στα παιδιά που έλεγαν τα κάλαντα της πρωτοχρονιάς, *σούρβα, σούρβα κόλιντα*, Σι., [TN. *σούρμπα*].
- σουρβίζου**· ρ., *σούρβιζα, -ισα*, λέγω τα κάλαντα της πρωτοχρονιάς, Σι., [δες *σούρβα*].
- σουρμπιτάδα**, η· σβελτάδα, Σι., [κ. σερπετός].
- σούρμπιτους**, ο· γρήγορος, σβέλτος, Σι., [κ. σερπετός].
- σπιτάκια**, τα· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Μπλουματούδια*, Τππ, σ. 67.
- σπρέγκλα**, η· το εργαλείο του *σκαμαγγά*, Νι., είναι και για το παιχν. κ. *Σφιντόνα*, Τππ, σ. 199. [TN. *σπρέγλα*].
- στάβιασμα**, το· η δημιουργία της *στάβας*, [TN. *σταβιάζου*].
- σταυρός**, ο· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Αργαλειός*, Τππ, σ. 44
- στέλνουν**· το ορθό πρέπει να είναι *στένονν*(=στήνονν), *στέλνουν τα βρόγια στα βουνά, χρυσές βιργίτσις τ'ς κάμποι*, Νι. 621.0, [κ. στήνω].
- στεφάν(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Στιφάν(ι)*, Τππ, σ. 144.

- στιφανοῦδ(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Στιφάν(ι)*, Τππ, σ. 144.
- στράνια**, τα· τα· εσώρουχα, στην πόλ(η) χωρίζ(ει) φορέματα τα έρημά μου στράνια, Βέ. 481.0, [βουλ. strana = (πλευρά, πλαγιά)].
- στρατιώτις**, οι· στρατοκόποι, διαβάτες, όσοι στρατιώτις κι αν πирνούν όλοι καλω-σκαμνίζουν, Χο. 393.2, [αρχ. στρατιώτης].
- στρίγα**, η· φανταστικό όν, φόβητρο των παιδιών, Σι., [αρχ. στρίξ-στριγός (ένα νυχτοπούλι, που ονομαζόταν έτσι από την οξεία κραυγή του)].
- στριγουσκιά**, η· συκιά στην οποία πίστευαν ότι ζούσε η *στρίγα* και τα παιδιά δεν πήγαιναν να πάρουν σύκα, Σι., [στρίγα + ΤΝ. σ(υ)κιά].
- στριφτό**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Κουρόνα γράμμα*, Τππ, σ. 106.
- στρίψ(ι)μου δυοδυο**· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Κουρόνα γράμμα (παρόμοιο)*, Τππ, σ. 106.
- στρώσ(η)**, η· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Πάντα*, Τππ, σ. 124.
- σ(υ)καμνόφλα**, τα· τα φύλα της μουριάς.
- συντρόφ(ι)**, το· το σάβρακο, Νι., [αρχ. σύντροφος > κ. συντρόφι].
- συρίκια**, τα· τα χρυσοκέντητα στολίσματα στο *τσεπκένι/τσιπχέν(ι)*.
- σύρτ(η)ς**, ο· εργαλείο του αλωνισμού.
- σφεντόνα**, η· είναι άλλο όν. για το παιχν. κ. *Λάστιχα*, Τππ, σ. 187.
- σφεντόνα**, η· είναι άλλο όν. για το παιχν. κ. *Σφιντόνα*, Τππ, σ. 199.
- σφίγγους**, ο· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Κλείνους*, Τππ, σ. 102.
- σφόρα**, η· ο σπάγκος, το *κνάπ(ι)*, Σι.
- σφυρίγκλα**, η· είναι άλλο όν. για το παιχν. κ. *Σφύρκα*, Τππ, σ. 200.
- σφυριγκλοῦδ(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. κ. *Σφύρκα*, Τππ, σ. 200.
- σφυρίχτρα**, η· είναι άλλο όν. για το παιχν. κ. *Σφύρκα*, Τππ, σ. 200.
- σφύρκα**, η· είναι άλλο όν. για το παιχν. κ. *Φλουγέρα*, Τππ, σ. 207.
- σφυρούδ(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. κ. *Σφύρκα*, Τππ, σ. 200.
- σγιαχτούν**, να· να σειστούν, *αγάλια αγάλια να 'ρχισι να μη σγιαχτούν τ' ανόια*, Νι. 638.0, [κ. σείω].
- σχύμμα**, το· σκύμμα, προσκύνημα, στο βασιλιά πηγαίνει *σχύμμα για να τον κάν(ει)*, Κα. 288.4, [ΤΝ. σκύμμα].

Τ, τ

- ταβιρνιάζει**· ρ., προσφέρει γεύμα ή δείπνο, *τίνους τραπέζ(ι) τον ταβιρνιάζ(ει) κι του δικό μ' ρημάζει*, Νι. 130.1, [κ. ταβέρνα].
- τάμπουρ**· πιθανώς είναι ο ταμπουράς, *ένα Σαββάτο βράδυ, ζούμπουρ τάμπουρ καρι-οφίλι*, Νι. 41.0, [τουρ. tambur(= ταμπουράς)].
- ταριάκ(ι)**, το· διαδικασία συντήρησης των δεμάτων του καπνού, [ΤΝ. *ταράκ(ι)*].
- ταχνό**, το· το αυριανό, Σι., [ΤΝ. *ταχιά*].
- τεσλίμ, τεσλίμ(ι)**· αυτό που δίνεται στο χέρι, αυτό που παραδίνεται, παράδοση, *τεσλίμ, μωρέ Μητρούση, ετούτη τη στιγμή*, Σι. 330.3, [ΤΝ. *τισλίμ(ι)*].
- τζαντζανόκουλους**, ο· αρρώστια σαν την *τζάντζα*, η οποία αναφέρεται μόνο στα πα-ραμύθια, [*τζάντζα + κόλους*].
- τζιαμπλιακούδ(ι)**, το· το βατραχάκι.
- τζιάνα μ'**· τζάνεμ, καλέ μου, ψυχή μου, *τζιάνα μ', στέλνουν τα βρόγια στα βουνά*, Νι. 621.0, [ΤΝ. *τζιάνουμ*].
- τζ(ι')ς**, το· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Τζίζ(ι)*, Τππ, σ. 149.
- τζιαμί**, το· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Μαγκακατσέλια*, Τππ, σ. 111.
- τζιλέπης**, ο· ζωέμπορος, *να φέρεις νύφ(η) από μακριά τζιλέπη θυγατέρα*, Νι. 631.1, [τουρ. *celep*].
- τζιντζιλουφίτς**, ο· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Τσιντσιλουφίτς*, Τππ, σ. 78.
- τζιτζιλόνης**, οι· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Μπίλις*, Τππ, σ. 119.
- τζίφους**, ο· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Τσίβους*, Τππ, σ. 161.
- τζίφους**, ο· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Μαγκακατσέλια*, Τππ
- τίκα-τίκα**· φωνή για να καλούν τις κότες, Νι.
- τι κι σαν**· φρ. που χρησ. στη θέση της φρ. «και τι σαν», για να εκφράσει αδιαφορία, π.χ. *όταν κάποιος λέει ότι έρχεται από την πόλη και αυτό είναι αδιάφορο για τον συνομιλητή του, τότε παίρνει την απάντηση «τι κι σαν», με τη σημασία «δεν με νιάζει που έρχεται από την πόλη»*, Νγ.
- τίνουν**· ποιον; *κουπέλα μ', τίνουν θέλεις τίνουν αγαπάς*; Νι. 633.3, [ΤΝ. *τινς, τιντς*].
- τισλίμι**· παράδοση, *τισλίμι, βρε Μητρούση, δεν παραδίνισι*, ΑΠ. 330.2, [δες *τεσλίμ(ι)*].
- τόπι**, το· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Τόπκα*, Τππ, σ. 152.
- τόπκα**, η· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Μάπα αλών(ι)*, Τππ, σ. 114.
- του μπρος**· το εμπρός μέρος, *του μπρος πουδιούδα μ' κόντινι* (= είμαι έγκυος) *τ' απίσου όλου τρανεύει*, Νι. 426.0, [κ. εμπρός, με το φούσκωμα της κοιλιάς κονταί-νει η ποδιά].
- τουρλιά** , τα· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Τ'ς τρεις πέτρα*, Τππ, σ. 171.
- τρακαλέκ(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Αραμπούδ(ι)*, Τππ, σ. 43
- τράφους**, ο· αυλάκι, Δη., [αρχ. *τράφος*(= τάφος)].
- τρεις κουκουρίτσα**· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Σκαμνάκια*, Τππ, σ. 140.
- τρεις πέτρις**· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Τ'ς τρεις πέτρα*, Τππ, σ. 171.

- τρια, τριά**: τρία, *τρια Κρουσουβνουδία πιάσανε, πάισαν να τα κρεμάσουν*, Αη. 281.0, *Ανάθεμα που δούλεψε τα τριά τρανά Σαββάτα*, Χο. 682.0, [κ. τρία].
- τριγουνου**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Δέλτα*, Τππ, σ. 93.
- τριλιζα**, η· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Τριάρα*, Τππ, σ. 77.
- τριώδα**, η· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Τριώτα*, Τππ, σ. 154.
- τριώρ(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Τριάρα*, Τππ, σ. 77.
- τριώριζαν**: δούλευαν με το *τριώρ(ι)*.
- τριώρισμα**: η εργασία με το *τριώρ(ι)*.
- τριώτα**, η· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Ινιάρα*, Τππ, σ. 99.
- τροκούλ(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Στιφάν(ι)*, Τππ, σ. 144.
- τροκουλάκ(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. κ. *Ντροκουλιάκ(ι)*, Τππ, σ. 188.
- τροκούλ(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Στιφάν(ι)*, Τππ, σ. 144.
- τρύπα**, η· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Τσιλίκ(ι)τσιουμάκ(ι)*, Τππ, σ. 167.
- Τσαμαντάς**, ο· άγνωστο επώνυμο στο Χουμνικό, μάλλον είναι προσωνύμιο, *του κρίμα νά 'χει ου Τσαμαντάς, μι τον ντρουβά τα δίνει*, Χο. 318.1.
- Τσανάκαλι**, η· η πόλη της Τουρκίας Τσανάκαλε, *κάτω στου Τσανάκαλι με σκοτώσανε*, Αη. 566.0.
- τσαπκανές**, ο· η φασαρία, το πανηγύρι, μτφ. ο πόλεμος, *ο τσαπκανές παιδιά τελείωσε, σφαίρα δεν έχει μία*. Κα. 299.0, [βουλ. tsarpanes, τουρ. carpanli (= ολοζώντανος)].
- τσαταλίνα ματαλίνα**, η· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Σαταλίνα ματαλίνα*, Τππ, σ. 135.
- τσέλα**, η· μικρό ξύλινο υδροδοχείο, τσότρα, *γκρίτσα, γκρίτσα τσέλα, μες στην αγροτσέλα*, Χο. 705.0, [μσν. βουτσίν > βουτσί > βουτσέλα (=βαρέλι) > ** τσέλα, βλαχ. λ.].
- τσεπκένι**, το· η ζακέτα του εύζωνα, [TN. *τσιπκέν(ι)*].
- τσιαγκλί**, το· το *χλιμπούρ(ι)*.
- τσιακ(ι)ρ-μάνα**: η μητριά, *ρουτάει κι την τσιακ(ι)ρ-μάνα τ'ς, αυτή θέλει να πλένει*, Νι. 383.2, [δες TN. *τσιακίρκους*].
- τσιάντ(ι)**, το· είδος κουδουνιού για ζώα, Νι., [τουρ. çan (= καμπάνα)].
- τσιανάκις**, οι· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Γυαλούδια*, Τππ, σ. 49
- τσιαρακμάς**, οι· *Σέρλα*, Τππ, σ. 139.
- τσιαρσί**, το· η πλατεία του χωριού, *βγήκα να σεργιανίσω σ' ιβραϊκού τσιαρσί*, Νι. 41.0, [TN. *τσιαρσί*].
- τσιατέλ(ι)-πατέλ(ι)**: *τσιάτρα πάτρα*, Νι. [TN. *τσιατ-πατ*].
- τσιατ πατ γιαγουρί**: είναι άλλο όν. για το παιχν. *Μες στου μπαμπά μου την αυλή (παρόμοιο)*, Τππ, σ. 115.
- τσιαταλίνα παταλίνα**: είναι άλλο όν. για το παιχν. *Μες στου μπαμπά μου την αυλή*, Τππ, σ. 115.
- τσιαφλιάκ(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. κ. *Πλιούκ(ι)*, Τππ, σ. 196.
- τσιλικούδια**, τα· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Τσιλικάκια*, Τππ, σ. 166.
- τσίνουμα**: το *σταύρουμα* του στημονιού, Νι, [αρχ. τινάσσω > ... > μσν. τσινω̃].
- τσιουβρές**, ο· ο τσεβρές.

- τσιουπ τσιουπ το 'να του**, το· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Τσιουμ τσιουμ του λιφτό*, Τππ, σ. 39.
- τσιουτσιούλα**, η· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Κουμπιά*, Τππ, σ. 33
- τσιόφους**, ο· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Τσίβους*, Τππ, σ. 161.
- τσιουρνούδα**, η· η μικρή *τσιούρνα*.
- τσιπ τσιπ του λιφτό**,· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Τσιουμ τσιουμ του λιφτό*, Τππ, σ. 39.
- τσιόφους**, ο· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Τσίβους*, Τππ, σ. 161 και το παιγν. *Μαγκακατσέλια*, Τππ, σ. 111.
- τσιπχέν(ι)**, το· δεξ *τσεπκένι*.
- τσαλούδια**, τα· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Σκαμνούδια*, Τππ, σ. 74.
- τσίμ(ι)**, το· ότι κάνει μεμβράνη, *κάπαρου σαν τσίμ(ι)*, Αη., **[κ. τσίμ(ι)].
- τσουβαλοδρομία**, η· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Τσιουβαλοδρομία*, Τππ, σ. 171.
- τσουτσούλκα**, η· κάνουλα, Δη., [βουλ. η βρύση που τρέχει].
- τυλούσαν**· ρ., *τύλιγαν, στους ουρανούς τα γίδιαζαν στους κάμπους τα τυλούσαν*, Λυ. 585.0, [ΤΝ. *τλίγου*].
- τυφλίτσ(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Τύφλα βουβάλα*, Τππ, σ. 173.
- τυφλόμυγα**, η· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Τύφλα βουβάλα*, Τππ, σ. 173.

Υ, υ

υγιάνου, να· ρ., να κάνω καλά / να γίνω καλά, να φέρου κι στον άρρουστου ίσους κι τον υγιάνου, Νι. 468.0, [κ. υγιαίνω].

υπνιάζουμι· ρ., παρ. υπνιάζουμαν, νυστάζω, Νι., [αρχ. ὑπνός, δεξ και κ. υπνώω].

ύσσωπος, ο· φαρμακευτικό φυτό ύσσωπος, της οικογένειας Χειλανθών ή Λαμπιατών (Hyssopus L.), που χρησιμοποιείται για πλήθος παθήσεων.

Φ, φ

- φάι**: ρ., φάγε, *σήκω, μαράζι μ', φάι κι πιε, σήκου γκρημνός κι πέσι*, Νι. 147.1, [TN. *τρώου*].
- φαναρόπτα**, η· φανέρωνε στα όνειρα των κοριτσιών τούς μέλλοντες συζύγους τους, [TN. *φανιρόπτα*].
- φαναρούδια**, τα· είναι άλλο όν. για το παιχν. κ. *Φανάρια*, Τππ, σ. 206.
- φαρφάρας**, ο· ο ανόητος πολυλογάς, [τουρ. *farfara*(= κομπασμός, φαμφαρονισμός)].
- φίση**, η· φθίση, φυματίωση, *γιατί βαριά τον χτύπησε η άτιμη η φίση*, ΑΠ. 475.0, [κ. φθίση].
- φλαούνα**, η· η *τουρτούδα*, δεσ π., [αρχ. φλάω (= συντρίβω, τρώω), > αρχ φλάζω (= σχίζομαι), η *τουρτούδα* ήταν από ένα κομμάτι της κύριας ζύμης στο ζύμωμα].
- φλα-φλου**,· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Καρύδια*, Τππ, σ. 101.
- φλιακάτσ(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. κ. *Καλάμ(ι)*, Τππ, σ. 184.
- φονιάς**, ο· το χόρτο Αγριμονία η ευπατορία, [TN. *φονιάς*].
- φουντιάζου**· {-ντιά-}, ρ., αναφέρεται στο *καπνό* και είναι γνωστό μόνο στο γ' προσ. του άορ. και του μέλλ., *φούντιασι/φούντιασαν, θα φουντιάσ(ει)/θα φουντιάσουν, φούντιασι του καπνό, πάνι να κόψς τ'ς φούντις* = έβγαλε φούντες το καπνό, πήγαινε να κόψεις τις φούντες, [δεσ *ξιφουντιάζου*].
- φουρφούρ(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Σβούρα*, Τππ, σ. 137.
- φουρφούρ(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. κ. *Αίρουπλανούδ(ι)*, Τππ, σ. 179.
- φουρφούρ(ι)**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. κ. *Ματσούκ(ι)*, Τππ, σ. 188.
- φριάστα**, η· είναι άλλο όν. για το παιχν. κ. *Σφιντόνα*, Τππ, σ. 199.
- φτήναν**· αυτήν, *να ρθει και κείν(η) που θέλεις φτήναν π' αγαπάς*, Δη. 633.4 [TN. *φτος, φτην, φτο*].
- φυσιρό**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. κ. *Ματσούκ(ι)*, Τππ, σ. 188.
- φυσοκάλαμο**, το· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Μασούρκα*, Τππ, σ. 63.

X, χ

- χαλαϊτσα**, η· υπηρέτρια, *κι τώρα πώς κατάντησα στον κόσμο χαλαϊτσα*, Νι. 472.0, [τουρ. halayik].
- χάλιψ' την**· ρ., ζήτησέ την, *κι αν δε στη δώσουν πάλι σύρι χάλιψ' την*, Ση. 633.5, [TN. χαλεύου].
- χαμά**,· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Τριώτα*, Τππ, σ. 154.
- χάμπουκας**, ο· δεξ *αμπωχός*.
- χαν(ι)μισσα**, η· χανούμισσα, κυρία, *κλαίει και μια χαν(ι)μισσα, κλαίει για τον υγιό της*, ΑΠ. 342.0, [τουρ. hanım].
- χάνουμη**, η· χανούμισσα, κυρία, *μαρή σκύλα, μάρ' χάνουμη, μαρή αφουρισμένη*, Νι. 140.0, [τουρ. hanım].
- χάρητη**, η· χάρη, *μον θέλω χάρητη πο 'χου τριάντα χρόνια*, ΑΠ. 424.0, [αρχ. χάρις > χάριτος].
- χαροπιέσαι**· ρ., χείρεσαι, *γιατί, Γιάννη μ', δεν τρως, δεν πίντς και δεν χαροπιέσαι*; Κα. 260.2, [κ. χαροποιώ].
- χάρτ(η)ς**, ο· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Χαρτς*, Τππ, σ. 176.
- χαρταετός**, ο· είναι άλλο όν. για το παιχν. κ. *Παμπόρ(ι)*, Τππ, σ. 190.
- χασλαμότοπος**, ο· ο τόπος με φυτώρια καπνού, τους *χασλαμάδες*.
- χίντζα**· επίρρ., πλήρες, τίγκα, Αη.
- χίρισα**· ρ., άρχισα, *Πα σε άσπρη πέτρα έκατσα και χίρισα να κλαίω*, ΝΚ. 331.1, [TN. χιρνώ].
- χλάτσκα**, η· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Χάσκα*, Τππ, σ. 80.
- χλιώμος**, ο· το δέντρο Σαμπούκος ο μελανός, *Sambucus nigra*, κ. κουφοξυλιά, α-φροξυλιά, Νι., [TN. βούζ(ι)].
- χλότσκα**, η· λόξυγκας, Δη., [TN. γκλώζα, αλλ. γλότσκας, γλώτσκα, λότσκας].
- χλυσαρφές**, οι· οι πολύ στενές ταινίες με ασημί ή χρυσαφί χρώμα για το στόλισμα της νύφης, Νι., [TN. χρυσαρφές και αντμ. των «ρ» και «λ»].
- χον**· δεξ *πας χον σέρης*, Σι. 330.3.
- χουχλουτήρ(ι)**, το· ο αναδευτήρας, Νι., [κ. χοχλάζω].
- χριλίζου**· ρ., ροχαλίζω, Νι., [κ. γρυλίζω = (μουρμουρίζω)].
- χρυσή βέργα**· είναι άλλο όν. για το παιχν. *Χρυσιά βέργα*, Τππ, σ. 178.
- χτικούτσικα**, τα· τα μικρά, *να σε πω δυο λόγια κρυφούτσικα μέσα εις τ' αφτάκια σ' χτικούτσικα*, Λυ. 584.0.

Ψ,ψ

ψαλίδ(ι), το· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Αργαλειός*, Τππ, σ. 44

ψαλίδα, η· είναι άλλο όν. για το παιγν. κ. *Παμπόρ(ι)*, Τππ, σ. 190.

ψαρούδ(ι), το· είναι άλλο όν. για το παιγν. *Αργαλειός*, Τππ, σ. 44

ψυχουμάησι· ρ., ψυχομάχησε, *κι του χαμπέρ(ι) με το 'φيران κι κείνους ψυχουμάησι*, Νι. 415.0, [κ. ψυχομαχώ].

ΔΕΙΓΜΑΤΑ ΓΛΩΣΣΑΣ

(παροιμίες κ.λπ.)

Συμπλήρωση και ανασύνταξη, 2.6.22

1. *Αλίμουνου στην πιθιρά που έχ(ει) έναν γαμπρό κираμδάρ(η) [κερμποιοί] κι έ-
να μπαξιβαντζή [κηπουρό].* Ση.

- Είναι μια διατύπωση που θυμίζει τον μύθο Αισώπου *Πατήρ και θυγατέρες*. Στη φράση αυτή όμως τον ρόλο του πατέρα τον αναλαμβάνει η μητέρα, η πεθερά. Αν η μία κόρη της, που έχει άντρα τον κερμποιοί, ζητήσει από τη μάνα της να κάνει μια παράκληση για να μη βρέξει ώστε να στεγνώσουν στον ήλιο κεραμικά και η άλλη ζητήσει το αντίθετο, για να ποτιστούν τα λαχανικά του άντρα της, τότε η μάνα τους δεν θα ξέρει για πιο πράγμα να κάνει παράκληση.

2. *Άλλους αγκουμαχάει κι άλλους καυλουμαχάει.*

- Η φράση λέγεται μεταφορικά για να τονίσει ότι άλλοι τραβούν στεναχώριες κι άλλοι απολαμβάνουν ευχάριστες στιγμές.

3. *Αμα δεν πινέψς του σπίτι σ', θα πέσ(ει) να σι πλακώσ(ει).*

4. *Αμα κλάνου κι άμα κατρώ, τι τον θέλου του γιατρό.*

- Παλιότερα οι συντοπίτες μας θεωρούσαν το κλάσιμο και το κατούρημα ως δείκτες υγείας.

5. *Αμα τα νικατώνς βρουμούν.*

6. *Αν δεν περισσέψ(ει) δεν φτάν(ει).*

7. *Αναψα κι τ' λάμπα.*

8. *Απ' την πίτα π' δε δα φας μη σι νοιάζ(ει) άμα καεί.*

- Η φράση λέγεται σε άτομα του περιβάλλοντός μας που νοιάζονται και στενοχωρούνται για ξένες υποθέσεις που έχουν κανέναν αντίκτυπο πάνω τους.

9. *Ας βρέξ(ει), ας χιονίσ(ει), ας κάν(ει) παγωνιά, μόνου κακόν κιρό να μην
κάν(ει).* Ση.

- Η φράση λεγόταν από τους τσιγγάνους την εποχή που γύριζαν στη χώρα με κύριο εξοπλισμό τους ένα κάρο και μια σκηνή. Λέγοντας, *μόνου κακόν κιρό να μην
κάν(ει)*, εννοούσαν να μη φυσήξει δυνατός αέρας και τους πάρει τη σκηνή. Η φράση μεταφέρθηκε στην καθημερινή ζωή του τόπου μας για να δείχνει ότι οι κακός καιρός δεν είναι για όλους το ίδιο. Για παράδειγμα οι πολλές βροχές το κατακαλόκαιρο είναι ανεπιθύμητες για τους καπνοπαραγωγούς, δεν είναι όμως το ίδιο για τους παραγωγούς λαχανικών.

10. *Αφρί(ει)ζς ζιαφρί(ει)ζς, γω θασι φάου.*

- Λέγεται όταν κάποιο φαγητό έχει κάποιο ελάττωμα, άνοστο, αρμυρό κ.ά. Η φράση προήλθε από το γεγονός ότι κάποιος κατά λάθος πήρε να φάει ένα κομμάτι άσπρο σαπούνι, νομίζοντάς το για τυρί.

11. *Βρουχή καθόρ(ι)/καθώρ(η).*

12. *Γίνκι κρατούνα κι στράβουσι νουρά τ'ς.*

- Η φράση λέγεται για σχολιάσει τα κορίτσια που μεγαλώνοντας χάνουν ένα μέρος από την ομορφιά των παιδικών τους χρόνων.
13. *Γίνκαν τα καλά μ'.*
- Η φράση λέγεται με ακριβώς το αντίθετο νόημα και σημαίνει έπαθα ξαφνικό κακό. Η φράση μοιάζει με τη φράση, *ἔρρει τὰ καλὰ* (= καταστράφηκαν τα πλοία), που είναι απόσπασμα αρχαίας λακωνικής φράσης από την οποία πληροφορούνταν οι Σπαρτιάτες ότι καταστράφηκαν τα πλοία τους.
14. *Δε θα κάνου τ' διάβουλου του κέφ(ι).*
- Η φράση λέγεται από κάποιον όταν είναι το ηθικό του πεσμένο για διάφορους λόγους, οπότε με αυτήν ανακτά το κέφι του. Για παράδειγμα, όταν κάποια γυναίκα για λόγους υγείας δεν θέλει να κάνει τις ετοιμασίες για τις γιορτές, λέει αυτή τη φράση και αλλάζουν τα πράγματα, με αποτέλεσμα να βρίσκει το σπίτι της την γιορταστική του ατμόσφαιρα.
15. *Δεν είνι ούλου Φώτα κι Αποκριές.*
16. *Δυο γινιές μαζεύουν, τρίτ(η) τα σκουρπά.*
17. *Είπα, ζείπα.*
18. *Ένα γαδρουγκύλτζμα / γαδρουκατούρμα τόπους.*
- Μικρή έκταση.
19. *Θα σι κριμάσουν τινικέδισ.*
- Προειδοποιητική σύσταση για συμμόρφωση με τους κανόνες της κόσμιας συμπεριφοράς.
20. *Κατά τουν κιρό κι του χουρό.*
- Οι λέξεις «κιρός» (καιρός) και «χουρός» (χορός) χρησ. και μεταφορικός. Σε ελεύθερη απόδοση με μια γενική διατύπωση σημαίνει, ότι ανάλογα με τις συνθήκες (κιρό) κάνουμε τις ανάλογες ενέργειές μας (χουρό), π.χ. δεν βγαίνουμε χωρίς ομπρέλα όταν βρέχει, δεν πάμε σε γιορτή ντυμένοι πρόχειρα κ.λπ.
21. *Κάνουνι τ' γιορτή καθημερινή.*
22. *Κουσεύτι γειτόν(οι).*
- Είναι πρόσκληση για βοήθεια.
23. *Κφον καμπάνα αν βαρέντς, μικρό αν θυμιτί(ει)ζς, κι μιθυσμένουν/μιτζμένουν αν κιννάς, όλα χαμένα τα έχς. Ση.*
- Σε κουφόν καμπάνα κι αν λαλείς, μικρό αν θυμιατίζεις και μεθυσμένο αν κερνάς, όλα χαμένα τα 'χεις. Για τον κουφό και τον μεθυσμένο είναι προφανές ότι περιτεύουν οι ενέργειες, αλλά και το θυμιάτισμα στο αθώο μικρό προφανώς περιτεύει.
24. *Μην τα νικατώνς γιατί βρουμούν.*
- Λέγεται για αποφεύγονται αναφορές γεγονότων ή λόγων που είναι ανεπιθύμητες.
25. *Μικρός κριμνάει τουν τρανό.*
- Λέγεται όταν ένα μικρό παιδί φανερώνει άθελά του κρυμμένο μυστικό.
26. *Ξέν(οι) δλεούουν, ζέν(οι) τρων.*
- Αν όλες οι αγροτικές εργασίες τους γίνονταν με πληρωμή εργατών, τότε δεν περίσσευε τίποτε για τον νοικοκύρη

27. *Ξιαπουλνιέτι σαν κρυγιουμένους κόλους.*

- Πετάγεται στην κουβέντα ξαφνικά, χωρίς να του δοθεί ο λόγος.

28. *Ξινό στραπή.*

- Η λέξη *στραπή* χρησιμοποιείται μεταφορικά εδώ ως επίρρημα για να εκφράσει κάτι το πολύ έντονο, το πολύ δυνατό.

29. *Όποιους δε ξέρ(ει) να χουρεύ(ει) μι τον νταουλτζή μαλών(ει).* (Ση.)

- Λέγεται για όσους φορτώνουν τα δικά τους σφάλματα τα σε άλλους.

30. *Όποιους δεν αντρέπ(ει) πουλλά καλά χαίρι(ει).*

31. *Ό,τι πάρ(ει) νύφ(η) στου νυφουστόλ(ι).*

- *Νυφουστόλ(ι)*, είναι το δωμάτιο στο οποίο στόλιζαν τη νύφη, όπου παλιότερα έδιναν δώρα στη νύφη, όπως τώρα της δίνουν χρήματα μέσα στην εκκλησία, μετά το μυστήριο.

32. *Ήτ' τον ίσκ(ι)ου τ' σκιάζ(ει)τι.*

- Είναι δειλός.

33. *Πέσι πίτα ν σι φάου.* • Λέγεται όταν κάποιος τα θέλει όλα έτοιμα.

34. *Στ' βούζα ψείρα σπάζ(ει).*

35. *Σαν παρά του νου τ'.*

36. *Σαν του νιρό να πάτι.*

- Είναι ευχή στο ξεπροβόδισμα οικείων προσώπων που συνοδεύεται από ρίζιμο νερού από ένα ποτήρι. Το ίδιο περιγράφεται στην Οδύσσεια, στο ξεπροβόδισμα του Τηλέμαχου από τον Μενέλαο, μόνο που εκεί το νερό ήταν κρασί και το ποτήρι χρυσή κούπα (ο, 143-150).

37. *Σαν του πιτρουχιλίδου(ει) πααίν(ει) του στόμα τ'.*

- Η φράση λέγεται για να σχολιάσει τα άτομα μιλούν ασταμάτητα και πολύ γρήγορα.

38. *Στα άρατα στα πέρατα κι κόμα παραπέρα.*

39. *Στου τέλους ζουρίζουν τον γαμπρό.*

- Για το ξύρισμα του γαμπρού στον παραδοσιακό γάμο ερχόταν επαγγελματίας κουρέας, που ξύριζε και κούρευε πρώτα τους κοντινούς του γαμπρού και τελευταία κούρευε και ξύριζε το γαμπρό. Το ξύρισμα τελείωνε σε μια ευχάριστη ατμόσφαιρα με τραγούδια κ.ά. Η φράση, όμως, λέγεται με εντελώς διαφορετικό νόημα. Αντί να υποδηλώνει ένα ευχάριστο τέλος, λέγεται για να σημειώνει ότι πιθανώς έρχονται άσχημες εξελίξεις, και ότι καλά θα είναι να περιμένουμε για να δούμε τη συνέχεια και το τέλος. Για παράδειγμα, αν κάποιος βρίσκεται σε δικαστική διαμάχη με κάποιον άλλον και αισιοδοξώντας πιστεύει ότι θα την κερδίσει, τότε οι δικοί του τον προσγειώνουν με τη φράση αυτή.

40. *Τ' άντιρα μ' γύρσαν ανάπουδα*

- Σημαίνει ότι νοιώσαμε έντονη αηδία, όπως όταν κάνουμε εμετό και λέμε ότι «βγάζουμε τα σωθικά μας».

41. *Τα χρειάσκαμι τα λιφτά, Νγ. / Τα βρήκαμι τα λιφτά, Τε..*

42. *Τι να μαζέψεις από χυμένο γάλα;*

43. *Του γαδούρ(ι) που έχ(ει) δυο αφιντικά του τρώει λύκους.* Ση.

- Η παροιμία λέγεται ως συμβουλή σ' αυτούς που σχεδιάζουν συνεταιρική εργασία.

44. *Του κουπρόσκλου κυνηγόςκλου δε γένιτι.* Ση.

45. *Τουν Τούρκουν φίλιβι, τουν κάλου σ' φύλαγι.*

46. *Του μυαλό τ' όλου στου κιχρί είναι.*

• Το κεχρί το καλλιεργούσαμε ως επίλεκτη ζωοτροφή. Το φυτό, όταν ήταν ακόμη πράσινο όπως το *χασίλ(ι)* [σιτάρι/κριθάρι, που κατά το στάδιο της ανάπτυξής του προορίζεται για ζωοτροφή, ως βόσκημα ή για κόψιμο και τάισμα στο σπίτι], και το ξερό φυτό ως άχυρο. Ο σπόρος του δινόταν ως τροφή στα κοτόπουλα μόλις εκκολάπτονταν και ενισχυτικό του *γιαρμά* [ζωοτροφή από χοντροαλεσμένα δημητριακά, κυρίως κριθάρι]. Η φράση, όμως, ενώ αναφέρεται σε επίλεκτη ζωοτροφή, χρησιμοποιείται αλληγορικά γι' αυτούς που το μυαλό τους είναι όλο σε υποθέσεις που προκαλούσαν ευχαρίστηση. Λεγόταν, για παράδειγμα, για κάποιον που είχε ανεπίσημο ερωτικό δεσμό και δεν έλεγε να ξεκολλήσει το μυαλό του από εκεί ή σε κάποιον που επέμενε στο σπίτι του για κάποιο νόστιμο φαγητό.

47. *Του σπιτιού λουγαριασμός στον παζάρ(ι) αλλιώς(ι)κους βγαίν(ει).* Ση.

48. *Του φίδ(ι), μικρό του σκουτώνουμι.* (Αχ.)

• Εννοεί μεταφορικά ότι είναι προτιμότερο να αντιμετωπίζουμε το κακό, οποιοδήποτε κακό, όταν είναι στην αρχή, π.χ. τις δασικές πυρκαγιές.

49. *Τρανή χαμιά φάι, τρανόν λόου μη λες.*

50. *Τράνιπι του πλαρούδ(ι), κόντινι του σαμαρούδ(ι).*

• Λέγεται όταν τα ρούχα των μικρών παιδιών δεν τους κάνουν πλέον.

51. *Τρύπα κλήμα, πιες καρασί.*

• Λέγεται κοροϊδευτικά γι' αυτούς που βιάζονται υπερβολικά στις δουλειές τους, αφού από το φύτεμα του κλήματος μέχρι το κρασί περνάει πολύς καιρός. (δες πρμ. 219 στα TN).

52. *Τυφλός βελόνα γύρευε μέσα στην αχυρώνα κι ένας κουφός τον έλεγε κάπου εδώ βροντούσε.*

• Από σκωπτικό τραγούδι.

53. *Φταί(ει) του γαδούρ(ι) κρού(ει) του σαμάρ(ι).*

54. *Φτην φαδουπατάει.*

• Σχολιάζει ειρωνικά την ανύπαντρη γυναίκα η οποία προσπαθεί να επιλέξει για σύζυγο πρόσωπο που είναι αναντίστοιχο με τα δικά της προσόντα.

55. *Φτος είναι για κλίκ(ι).*

• Το *κλίκ(ι)* ήταν ειδικό αρτοπαρασκεύασμα που γινόταν τη Μεγάλη Πέμπτη και το πήγαιναν οι γυναίκες το Πάσχα ως δώρο σε πρόσωπα που όφειλαν σεβασμό, όπως στον νονό ή στη νονά, κ.λπ. Η φράση λέγονταν και λέγεται, για παράδειγμα, για κάποιον που διακρίνεται σε κάποιον τομέα, όπως όταν ξέρει για κάποιο ζήτημα πολύ περισσότερα από το περιβάλλον του.

56. *Χώρισέ τα εσύ, να διαλέξω γω.*

• Χώρισέ τα εσύ, να διαλέξω εγώ. Είναι μια πρόταση για δίκαιη μοιρασιά μεταξύ δύο, αδερφών συνήθως, που αντικαθιστούσε παλιότερα την κλήρωση.

γ' ΚΥΡΙΑ ΟΝΟΜΑΤΑ

ΒΑΦΤΙΣΤΙΚΑ	ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ και ΥΠΟΚΟΡΙΣΤΙΚΑ
<i>Δημήτριος</i>	<i>Μάτρος</i>

ΟΝΟΜΑΤΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

ΒΑΦΤΙΣΤΙΚΑ	ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ και ΥΠΟΚΟΡΙΣΤΙΚΑ
Μαρία Ρωζάνη Νγ.	<i>Μαράτα</i>